

2014
ročník 66

6

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

9 177001 1232004 06

Cena 40 Kč

- 203** ..... **TÉMA**
Virtuální depozitní knihovna
 ☛ Tomáš Foltýn, Anna Vandasová
- 210** ..... **ROZHOVOR** s Mgr. Jurajem Šebestou,
 ředitelem Městské knihovny v Bratislavě
**„Nastoupil jsem s cílem knihovnu modernizovat
 a otevřít ji široké veřejnosti...“** ☛ Olga Vašková
- 214** ..... **Knihovny, knihovníci a čtenáři**
 ☛ Olga Vašková, Lenka Šimková
- 216** ..... **Vyplatí se knihovna?** ☛ Lenka Hanzlíková
- 218** ..... **JAK NA TO**
Jak mluvit přesvědčivě ☛ Monika Ambrožová
- 222** ..... **Postřehy z výběrové komise dotačního programu
 Knihovna 21. století aneb Pár tipů jak se stát
 úspěšným žadatelem** ☛ Jana Sikorová
- 225** ..... **Z POKLADŮ... Knihovny Českého rozhlasu**
 ☛ Eva Kopřivová
- 226** ..... **Piktogramy v knihovnách** ☛ Andrea Peřiková
- 229** ..... **ZE ČTENÁŘOVA DENÍKU...**
Jak objevit autora prostřednictvím divadla
 ☛ Gabriela Modřanská
- 230** ..... **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH**
**Jak jsme hledali tajemství aneb O Moravském
 krasu jinak** ☛ Helena Jalová, Jana Trubáková
- 232** ..... **INSPIRACE Z KNIHOVEN**
Šťastná jízda čtenářskou tramvají ☛ Edita Vališová
- 234** ..... **Slovník roku, Magnesia Litera,
 Nejkrásnější české knihy** ☛ Olga Vašková
- 237** ..... **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na červenec**
- 238** ..... **SYLVA ŠIMSOVÁ SE HLÁSÍ Z ANGLIE**
- 239** ..... **ZE SVĚTA**
- 240** ..... **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ
 LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

- 1 Knihovna Českého rozhlasu (str. 225)
 2 Bratislavská burza knih (str. 210)
 3 Jak jsme hledali tajemství (str. 230)

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
 redakcetenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
 Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
 Mgr. Renáta Salátová, Jiřina Soukupová,
 PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje
 A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlíbku 1800/77, Hala 7A,
 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
 tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
 – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
 B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
 poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
 s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
 (dvojčíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Perma-
 nent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
 tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
 e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,572 €
 (dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
 zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 6. 6. 2014.
 Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ☛ TOPIC: Virtual repository library – presentation of project and first results *Tomáš Foltýn, Anna Vandasová* |203
- ☛ INTERVIEW with Mgr. Juraj Šebesta, PhD., Director of Bratislava Municipal Library: “I started out with the aim of modernizing the library and opening it up to the public at large...” *Olga Vašková* |210
- ☛ Libraries, librarians and readers *Olga Vašková, Lenka Šimková* |214
- ☛ Are libraries worth it? *Lenka Hanzlíková* |216
- ☛ HOW TO: Speak persuasively *Monika Ambrožová* |218
- ☛ Observations from the 21st Century Library Grant Programme Selection Committee; or, Some tips on how to be a successful applicant *Jana Sikorová* |222
- ☛ FROM THE TREASURES... Czech Radio libraries *Eva Kopřivová* |225
- ☛ Pictograms in libraries *Andrea Peřiková* |226
- ☛ READER'S DIARY... How to discover an author through drama *Gabriela Modřanská* |229
- ☛ LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES: How we sought mysteries; or, A different take on the Moravian karst *Helena Jalová, Jana Trubáková* |230
- ☛ INSPIRATION FROM THE LIBRARIES: Happy riding on the readers' tram *Edita Vališová* |232
- ☛ Dictionary of the Year – Magnesia litera – Most beautiful Czech books |234
- ☛ REGULAR FEATURES

AUS DEM INHALT

- ☛ DAS THEMA: Eine virtuelle Depositenbibliothek – die Projektvorstellung und die ersten Ergebnisse *Tomáš Foltýn, Anna Vandasová* |203
- ☛ EIN GESPRÄCH mit Mgr. Juraj Šebesta, PhD., dem Direktor der Stadtbibliothek in Bratislava: ‘Ich antrete mit einem Ziel die Bibliothek zu modernisieren und sie für die breite Öffentlichkeit zu öffnen...’ *Olga Vašková* |210
- ☛ Bibliotheken, Bibliothekaren und Leser *Olga Vašková, Lenka Šimková* |214
- ☛ Lohnt sich die Bibliothek? *Lenka Hanzlíková* |216
- ☛ WIE DARAUFG: Wie kann man überzeugend sprechen *Monika Ambrožová* |218
- ☛ Bemerkungen aus der Auswahlkommission des Subventionsprogramms, die Bibliothek im 21. Jahrhundert oder ein paar Tipps wie man kann ein erfolgreiche Antragsteller sein *Jana Sikorová* |222
- ☛ AUS GEHEIMNISE...
 Tschechischer Rundfunk Bibliotheken *Eva Kopřivová* |225
- ☛ Piktogramme in Bibliotheken *Andrea Peřiková* |226
- ☛ AUS DEM LESERTAGESBUCH...
 Wie man kann einen Autor mit Hilfe von dem Theater entdecken *Gabriela Modřanská* |229
- ☛ FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN:
 Wie haben wir ein Geheimnis gesucht oder Über Mährischer Karst anders *Helena Jalová, Jana Trubáková* |230
- ☛ INSPIRATIONEN AUS BIBLIOTHEKEN:
 Eine glückliche Reise in einem Leserstrassenbahn *Edita Vališová* |232
- ☛ Das Wörterbuch des Jahres – Magnesia Litera – Die schönsten tschechischen Bücher |234
- ☛ STÄNDIGE SPALTEN

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, červen je měsíc v mnoha ohledech výjimečný: jednak tvoří předěl v ročním koloběhu, je pomyslně rozkročen mezi jaro a léto, hýří všemi barvami a vůněmi a snaží se seč může ukazovat co nejpříjemnější tvář. Přesto se hlavně v očích školáků, ale podléháme tomuto jevu i my dospělí, neuvěřitelně vleče... Už aby skončil, už aby začaly prázdniny, už abychom nechali za sebou všední dny a vydali se na cesty za dobrodružstvím nebo třeba jen k rybníku s prutem v ruce...

Všechno má však svůj čas, a tak i červen bude co nevidět u konce, ale zatím jsme teprve v jeho polovině, kdy se k vám dostává šesté číslo *Čtenáře*. Kromě úvodního materiálu, v němž autoři představují projekt *Virtuální depozitní knihovny*, který by měl zjednodušit a zefektivnit doplňování knižních konzervačních sbírek, mají další příspěvky charakter jakýchsi praktických pomůcek. Ovšem vyjma rozhovoru s ředitelem bratislavské městské knihovny, který seznamuje s jejím postavením v síti ostatních knihoven nacházejících se na území Bratislavy, ale dotkne se i problémů slovenského knihovnictví.

Pod sugestivní otázkou *Vyplatí se knihovna?* je schovaný první z článků, které jsem pracovně nazvala jako praktické pomůcky. Autorka v něm seznamuje s projektem měření hodnoty služeb knihoven pro společnost, jehož výstupem je i publikace podávající návod, jak takové měření uskutečnit. Určitě stojí za prostudování, protože knihovnám poskytuje nástroj při jednání se zřizovateli. Dalším takovým nástrojem může být i schopnost *Jak mluvit přesvědčivě*, což je název dalšího příspěvku, který pro *Čtenáře* připravila zkušena lektorka komunikace a vzdělávání dospělých. Do třetice zmíním ještě článek *Piktogramy v knihovnách*, v němž autorka navazuje na své předcházející materiály, tentokrát je však zaměřen více prakticky.

Představení dalších témat zařazených do červnového *Čtenáře* se mi do tohoto sloupku nevejde, věřím však, že si i bez mého doporučení objevíte pro sebe ty nejpříhodnější.

Snad ještě jednu informaci na závěr – u dalšího *Čtenáře*, letního dvojčísla, se sejdeme až 31. července. Do té doby vám přeji příjemné léto.

Oľga Kašková

● SKIP ČR s podporou firmy Skanska vyhlašuje čtvrtý ročník soutěže **MARK 2014** pro pracovníky a studenty oboru knihovnictví ve věku do 35 let. Ocenění se uděluje fyzické osobě za mimořádný knihovnicko-informační projekt, počín, publikaci, stavbu či jiné dílo nebo mimořádný přínos oboru v období od 1. 9. 2013 do 30. 6. 2014. Nominovat na cenu může fyzická i právnická osoba, a to nejpozději do **30. 6. 2014** v tištěné i elektronické podobě (CD, internet...). Více informací je na stránkách <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/mark/>.

● SKIP ČR a společnost Skanska vyhlašují již pátý ročník soutěže o nejlepší městskou knihovnu **Městská knihovna roku 2014**. Cílem je ocenit nejlepší české knihovny, které jsou provozovány či zřizovány městy, a motivovat je k rozšíření a zkvalitnění veřejných knihovnických a informačních služeb. Cena bude slavnostně předána spolu s cenou Ministerstva kultury ČR *Knihovna roku 2014* v Týdnu knihoven 2014 (6. 10.–12. 10. 2014). Do soutěže bude zařazena knihovna, která do **30. 6. 2014** podá řádně vyplněnou přihlášku. Podrobnosti o soutěži najdete na <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/cena-skip-a-skanska-mestska-knihovna-roku/>.

● Cenu **INFORUM 2014** získala evropská digitální knihovna psaného kulturního dědictví **Manuscriptorium 3 a rozhraní pro digitální knihovny Gulliver**. Na stejnojmenné konferenci, která letos proběhla 27.–28. května, je každoročně oceněn vybraný nejvýznamnější český a slovenský produkt, služba nebo čin spojený s elektronickými informačními zdroji s významem pro českou, resp. slovenskou oblast. Dalšími letošními nominovanými projekty byly Digitální archiv populární literatury, Mobilní aplikace *Ptejte se knihovny*, SK Cinema, Virtuální sbírka 2D a 3D glóbbů.

● Dne 12. května 2014 byla usnesením vlády ČR č. 342 schválena **Koncepce podpory mládeže na období 2014–2020**. Materiál zmiňuje také knihovny a spolupráci s nimi. Koncepci lze využít či se na ni odvolávat při zpracování projektů a strategických materiálů. Ke stažení je na <http://www.msmt.cz/mladez/koncepce-podpory-mladeze-na-obdobi-2014-2020>.

Virtuální depozitní knihovna

PŘEDSTAVENÍ PROJEKTU A PRVNÍ VÝSLEDKY

Cílem projektu Virtuální depozitní knihovna je zjednodušit a zefektivnit doplňování knižních konzervačních sbírek umístěných ve třech řešitelských knihovnách. Prostředkem k tomuto cíli se stává aplikace, která bude na základě sklizených dat vyhodnocovat přijaté nabídkové seznamy. Za účelem kvality knižních fondů vzniknou i tři certifikované metodiky pro budování konzervačních sbírek. Projekt zohledňuje nejen přítomnost daných exemplářů ve fondu, ale i jejich fyzický stav, jemuž se v současnosti věnuje rozsáhlý průzkum fondů. Jednotlivé činnosti projektu Virtuální depozitní knihovna by měly v budoucnosti významně obohatit konzervační sbírky, které jsou součástí kulturního dědictví.

PŘEDSTAVENÍ PROJEKTU

Virtuální depozitní knihovna je pracovní název projektu *Vytvoření kooperativního systému pro budování a správu novodobých konzervačních knižních sbírek v České republice a vývoj potřebných nástrojů*, který je financován prostřednictvím finančního programu NAKI organizovaného Ministerstvem kultury ČR. Harmonogram řešení projektu je rozdělen na dvě dvouletá období. V prvním z nich, jež bylo vymezeno léty 2012 a 2013, bylo hlavním cílem vytvoření betaverze aplikace pro doplňování konzervačních sbírek českých knihoven a navržení základní metodologické pomůcky, které do budoucna usnadní budování a správu těchto sbírek. Druhá fáze, daná léty 2014 a 2015, si klade za cíl optimalizovat aplikaci Virtuální depozitní knihovna a ověřit předložené metodiky v praxi a případně je na konci projektu upravit, aby odpovídaly dosaženým výsledkům. Hlavním nositelem projektu je Národní knihovna ČR. Vzhledem k hloubce problematiky, již se dlouhá léta nikdo seriózně nevěnoval, participují na řešení projektu také odborní pracovníci Moravské zemské knihovny a Vědecké knihovny v Olomouci. Technologickým partnerem projektu je společnost INCAD.

Základním problémem, který inicioval vznik tohoto projektu, byla nekompletnost konzervačních knižních sbírek, vytvářených zejména na základě povinného výtisku, jejichž cílem je uchovávat bohatství knižního dědictví minulosti pro budoucí generace. V České republice jsou celkem čtyři úplně konzervační sbírky, z toho dvě spravuje Národní knihovna, po jedné pak Moravská zemská knihovna a Vědecká knihovna v Olomouci. Zcela archivní charakter má však pouze Národní konzervační fond Národní knihovny ČR, který se využívá jen ve výjimečných případech. Druhým fondem uloženým v depozitářích Národní knihovny ČR je Univerzální knihovní fond sloužící k prezenčním výpůjčkám. Obdobný charakter mají i sbírky v Brně a Olomouci. Relativní úplnost uvedených konzervačních sbírek lze předpokládat pro posledních dvacet let, naopak vysoká míra chybějících exemplářů je charakteristická pro období 19. a první poloviny 20. století.

Pro doplňování těchto sbírek existuje několik způsobů, nejúčinnějším z nich často bývají seznamy vyřazovaných knih z jiných knihoven a dalších institucí. Bohužel jejich využití je velmi problematické. Největším problémem těchto seznamů je jejich velké množství a různorodá struktura. Většina ze seznamů přitom často obsahuje několik stovek knih. Pro ilustraci – za poslední tři měsíce kalendářního roku 2013 došlo v rámci konference akvizice (elektronická konference pro zasilání nabídek vyřazených dokumentů je dostupná na adrese <https://andrea.vc.cvut.cz/cgi-bin/mailman/listinfo/akvizice>) 86 seznamů vyřazených knih s celkovým počtem několika tisíců

svazků bohemikálních dokumentů. Z hlediska personálního a časového je tedy prakticky nereali- zovatelné zkontrolovat přítomnost všech titulů ze seznamů v obsahu vlastního fondu. Zbývají jen dvě možnosti – brát všechno, nebo nic. Druhým způsobem však nenávratně mizí řada exemplářů, které často nejsou zastoupeny ani v Národním konzervačním fondu.

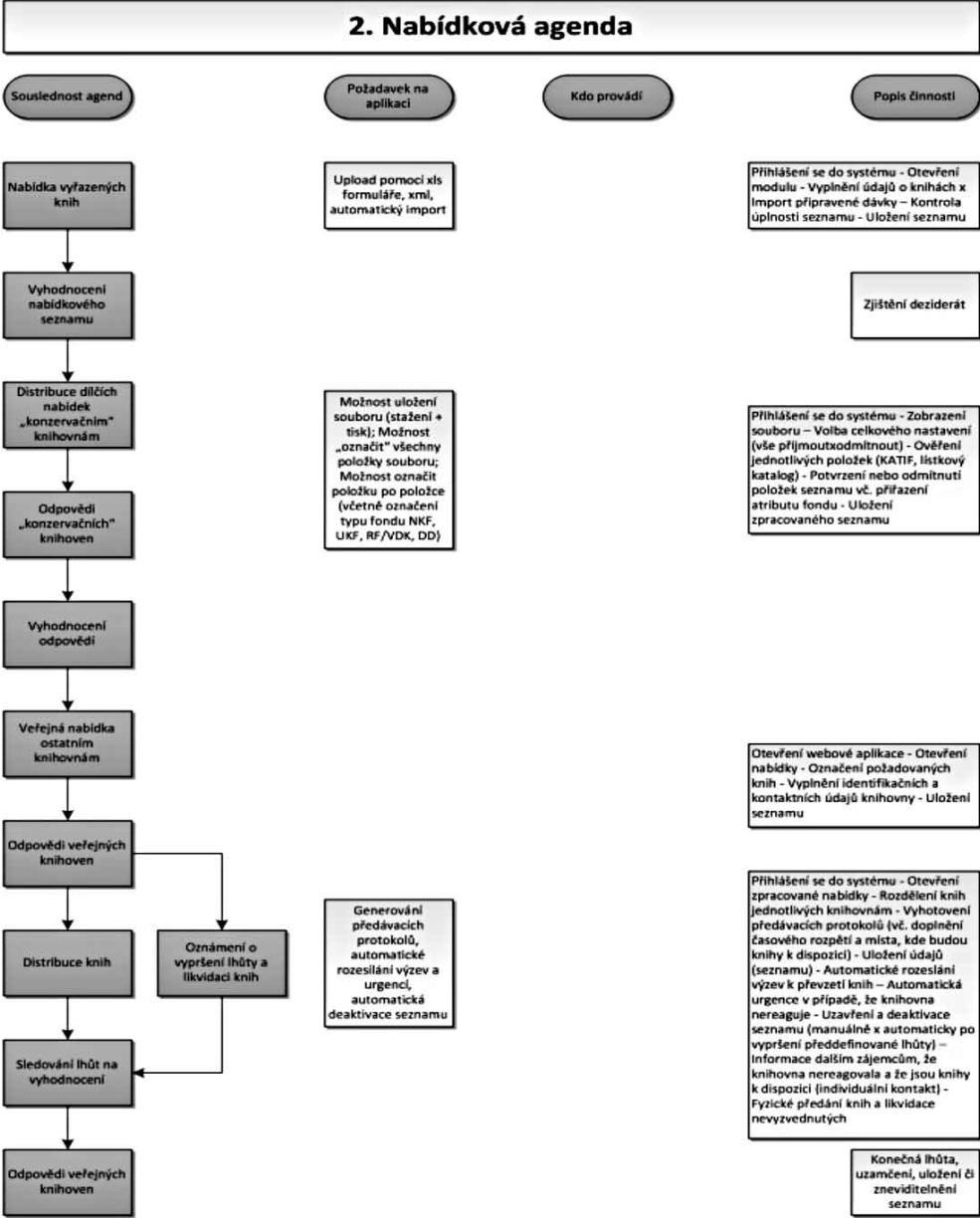
Klíčovým cílem projektu je těmto ztrátám zabránit, zefektivnit doplňování konzervačních sbírek z nabídkových seznamů a dalších zdrojů a pokusit se proces získávání chybějících knih co nejvíce zjednodušit, což znamená z velké části vyhodnocování zautomatizovat, k čemuž by měla sloužit budovaná aplikace.

APLIKACE VIRTUÁLNÍ DEPOZITNÍ KNIHOVNA

Základním stavebním kamenem úspěšného řešení projektu je vybudovat aplikaci nazývanou Virtuální depozitní knihovna, jež by měla v budoucnu plnit důležitou funkci v rámci doplňování fondů a vytváření fyzické depozitní knihovny. Aplikace by měla umožňovat přímé obohacování konzervačních sbírek českých knihoven – v rámci řešení projektu, tj. v první fázi, zejména sbírek řešitelských institucí. Určující podmínkou automatizace procesu doplňování je přesné zmapování počtu exemplářů jednotlivých dokumentů uložených v knihovnách, které se však od počátku, s ohledem na různý stav a počet zpracovaných záznamů v jednotlivých knihovních katalogích, ukázalo jako velice složité. Řešitelský tým se tak před vlastním sklizením dat musel věnovat definici statusů, které se budou v rámci Virtuální depozitní knihovny používat, jejich mapování na jednotný profil a následné unifikaci těchto profilů. Paralelně s tím probíhalo stanovování algoritmů pro porovnávání výsledků z jednotlivých harvestů, aby bylo možné získaná data srozumitelně seřadit. Za tímto účelem se intenzivně používalo číslo ČNB a další jednoznačné identifiká- tory. V současné době je sice již většina datového obsahu k dispozici, ale čištění obsahu databáze bude nadále pokračovat. Harvesty však musejí probíhat v pravidelných cyklech kontinuálně, aby byla zajištěna aktuálnost dat.

Datový obsah je však pouze jedním z předpokladů správného fungování aplikace. Neméně důle- žitým aspektem je její funkčnost, schopnost členit a sdružovat záznamy a výsledky a analyzovat potřeby jednotlivých knihoven. Z těchto důvodů se před vlastními vývojovými aktivitami pracova- lo na detailní funkční analýze, která definovala nejen jednotlivé funkční vlastnosti aplikace, ale i pracovní agendy včetně jejich vzájemných propojení či business modely popisující souslednost operací.

Mezi tyto funkce patří především schopnost vyhodnocení počtu exemplářů dané knihovny, v druhé úrovni všech konzervačních knihoven ČR a stanovení, kolik exemplářů by měla konkrétní instituce prostřednictvím aplikace ještě vyžadovat. S tím samozřejmě souvisí i upozornění na nepřítomné exempláře v daných sbírkách. Dalším krokem je nabídková agenda umožňující insti- tucím i soukromým osobám vkládat do aplikace vyřazené knihy, jejichž absence v konkrétní konzervační sbírce je vyhodnocena na základě sklizených záznamů knihoven. Při doplňování z usku- tečněných nabídek je upřednostněn Národní konzervační fond Národní knihovny ČR, jakožto nejdůležitější konzervační sbírka v zemi, následují další tři v úvodu uvedené sbírky. Na konci hierarchie přidělování exemplářů stojí rezervní fondy, tedy jádro budoucí fyzické depozitní knihovny určené pro doplnění ztracených či jinak zničených exemplářů. Knihy propadnuvší třídě- ním na nejnižší úroveň jsou poté určeny na destruktivní digitalizaci, což garantuje maximální vytěžení získaných zdrojů. Ve fyzické depozitní knihovně se momentálně počítá s vložením pěti exemplářů pro další využití. Komplementárně k nabídkové agendě bude spuštěna agenda poptáv- ková. Na základě soupisu desiderat, přítomnosti knihy ve zbývajících knihovnách a dalších potřeb bude moci instituce přímo poptávat chybějící exempláře. Ve všech agendách ale bude dodržována stanovená hierarchie upřednostňující Národní konzervační fond. Cílem Virtuální depozitní knihovny je i co nejvíce zjednodušit proces předávání jednotlivých dokumentů vybraných danou konzervační sbírkou, potažmo knihovnou. V rámci aplikace bude automaticky poskytnut vzá- jemný kontakt a vygenerovány předávací protokoly.

Všechny definované agendy je možné rozčlenit do jednotlivých pohledů, jež si uživatelé budou moci uložit a konstantně využívat. Tyto pohledy se budou zobrazovat vždy po vstupním přihlášení odpovědného pracovníka. Autorizovaný uživatel zastupující knihovnu bude jejich prostřednictvím schopen vyhodnocovat došlé záznamy na základě unikátnosti dokumentů, zařazení do fondů, reálného stavu fondů a dalších atributů. V následujících letech se také předpokládá těsnější pro- pojení s aplikací pro průzkum novodobých fondů, což přinese další možnosti při sestavování poptávkových seznamů a určování priorit při přiřazování dokumentů do jednotlivých knihoven, kdy roli bude hrát i fyzický stav dokumentu.

Virtuální depozitní knihovna
Kooperativní systém pro budování a správu novodobých konzervačních knižních sbírek v České republice

user: MZx

Modul pohledy...

Počet nalezených položek: 18 titulů

Markované filtry

- ✖ Počet exemplářů: 1
- ✖ Zdroj nabídky: Horní Jiřetín
- ✖ Not in Zdroj: NKC-VDK

Marked documents

:: "chi do fondu"

:: "nechi do fondu"

Zdroj (2)

Zdroj nabídky (1)

Typ (1)

Stav (3)

Počet exemplářů (5)

Rok (0)

Sloučeno podle (2)

(2 dokumenty sloučeno podle ccnb)
Vytváření didaktických dovedností učitele biologie : Určeno pro posl. fak. přírodvěd. /
Hlavní autoři: Stoklasa, Jan,

signatura	status	dílčích	ročník/svazek	cislo	rok
S II 1.055	A				
4-0880.428	A				
4-0880.428	A				

(2 dokumenty sloučeno podle ccnb)
Dům U dvou mrtvých těl /
Hlavní autoři: Král, Robert

signatura	status	dílčích	ročník/svazek	cislo	rok
1-200.359	A				
D-1209.564	P				
D-1209.564	P				

(1 dokument)
Übersicht der Minister und Chfs der Centralstellen Österreich-Ungarns seit dem Jahre 1848
Hlavní autoři: Švasta, Franz

signatura	status	dílčích	ročník/svazek	cislo	rok
3-0033.744	P				

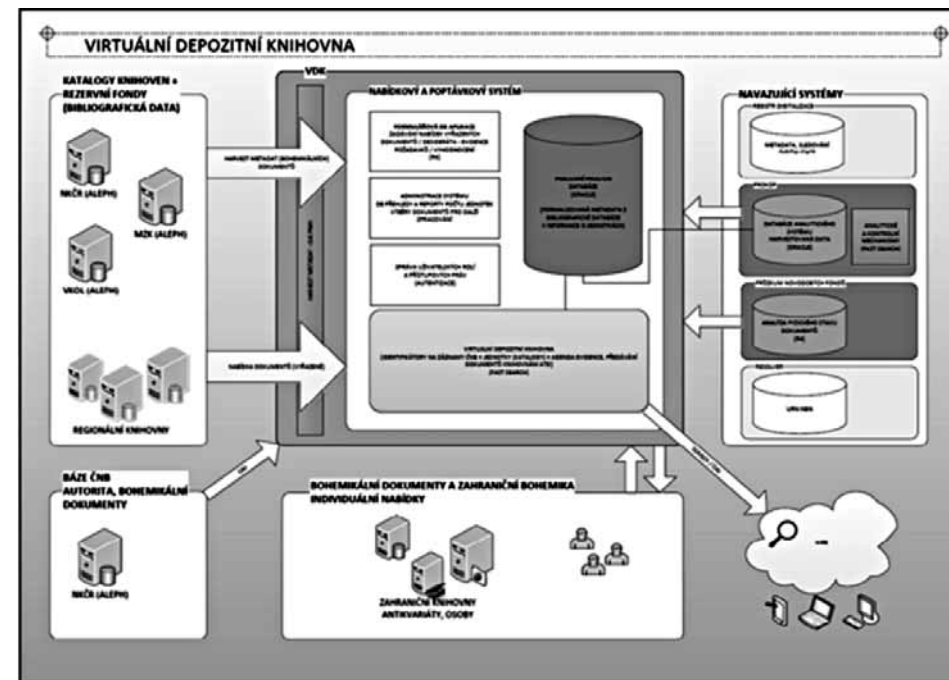
Vývoj aplikace Virtuální depozitní knihovna nepřímo navazuje na předcházející výzkumné aktivity Národní knihovny ČR, zejména pak na vývoj nástroje PROKOP, který se v rámci řešení bude podílet na zajištění kvality harvestů velkých objemů katalogizačních záznamů napříč knihovními katalogy a bázemi. Hromadné operace s daty usnadňuje číslo ČNB, které je jedinečným identifikátorem fyzického dokumentu. Architektura systému obsahuje databázový pracovní prostor Oracle 11g, aplikační prostředí Relief IV a vyhledávací nástroj MS FAST Search for Internet Sites. Tyto komponenty jsou v prostředí Národní knihovny ČR dlouhodobě používané a ověřené. Tímto dochází ke snižování sekundárních nákladů na technické prostředky a jejich správu, což výrazně šetří finanční náklady. Po softwarové stránce se systém Virtuální depozitní knihovny skládá ze dvou částí – databázové aplikace a vyhledávacího rozhraní. V aplikaci se shromažďují harvestované bibliografické záznamy z katalogů jednotlivých knihoven, data o uživatelských systémech a participujících organizacích a další strukturované informace o procesech využívaných jednotlivými agendami. Aplikace je též schopna administrovat jednotlivé harvesty. Vyhledávací prostředí naopak umožňuje hledat a analyzovat stavy záznamů napříč katalogy zúčastněných organizací.

DALŠÍ VÝSTUPY PROJEKTU

Paralelně s vývojem aplikace Virtuální depozitní knihovna jsou v rámci projektu řešeny i další aktivity, které jsou nezbytné pro kontinuální budování konzervačních sbírek.

Zpracování jednotek

Základním předpokladem je zejména zpracování jednotek z jednotlivých konzervačních (případně rezervních) fondů participujících knihoven. Klíčové je zvláště zmapování bohemikálních dokumentů uložených v tzv. Rezervních fondech Národní knihovny ČR, jež jsou bohatým zdrojem dokumentů pro doplňování všech fondů Národní knihovny, a to i Konzervačního fondu 19. století a Národního konzervačního fondu. Během důsledného zpracování těchto dokumentů bylo objeveno téměř 600 náhrad pro Národní konzervační fond, jež byly v minulosti ztraceny, a nalezeno

více než 1300 titulů, které v Národním konzervačním fondu nebyly zastoupeny. Zatím bylo celkem zpracováno více než 180 000 jednotek. Dále se jedná o sbírky Vědecké knihovny Olomouc, které nebyly dosud zmapovány a nemají tak záznamy v elektronickém katalogu, přestože svým charakterem spadají do konzervačních fondů. Vzhledem k současnému i minulému právu povinného výtisku existuje velká pravděpodobnost, že touto cestou budou identifikovány monografie i periodika, která Vědecká knihovna Olomouc vlastní a dosud neprošli retrokonverzí.

Matice a metodika pro výpočet optimálního počtu exemplářů uchovávaných v systému konzervačních knihoven

Jedním z nejvýznamnějších faktorů pro dlouhodobé dochování tradičních papírových dokumentů je uchovávaný počet exemplářů, které musejí být uloženy v systému konzervačních knihoven. V případě ostatních institucí není zákonem daná garance, že jednotlivé exempláře budou uchovány trvale, protože s nimi nelze kalkulovat.

V současné době lze již pomocí matematických metod stanovit optimální počet exemplářů, které garantují dochování jednoho nebo několika málo exemplářů v rámci definovaného časového období. Pro výpočet doporučeného počtu exemplářů byla vyvinuta metodika, která garantuje vyšší míru objektivitu. Vzhledem k tomu, že doporučený počet exemplářů může podstatným způsobem ovlivnit požadavky na objem skladových kapacit pro konzervační sbírky, je třeba, aby byl stanoven zodpovědně a na základě současného stavu vědomostí.

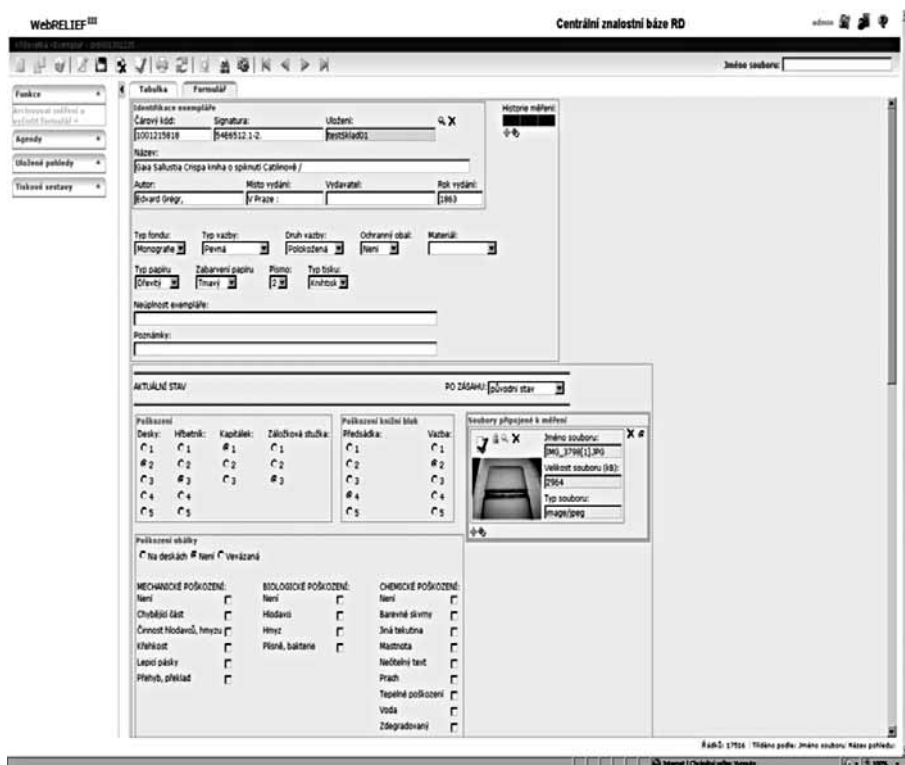
Vzorec, který k výpočtu slouží, pracuje s několika proměnnými, které byly na začátku definovány. Jedná se o míru přirozené degradace papíru a dalších materiálů, které sloužily k výrobě knihy, počet ztrát, frekvenci výpůjček, důvody vyřazení knihy, typ poškození, využívání kopií (mikrofilm, digitální kopie) atd. Proměnné, které mohou ovlivnit ubývání počtu exemplářů v průběhu času, se berou v úvahu pouze tehdy, pokud jejich hodnota překročí určitou mez. V současné době však často chybí data, která jsou potřebná pro vyčíslení proměnné hodnoty, nebo není zřejmá závislost například mezi počtem výpůjček a počtem ztracených nebo poškozených dokumentů.

Tyto hodnoty se ale budou v blízké budoucnosti upřesňovat a spolu s tím bude možné optimalizovat i použití vzorce pro výpočet doporučeného počtu exemplářů. Matice je navržena flexibilně a je možné do ní dosazovat nejen dané proměnné, které ovlivňují dobu dochování dokumentů ve sbírce, ale také stanovit cílové časové období pro dochování sbírky, nebo pravděpodobnost přežití. Po prověření vstupních dat a získání výstupu v podobě doporučeného počtu exemplářů bude možné stanovit počet exemplářů, který by se měl uchovávat v rámci celého systému. Vzhledem k tomu, že počet povinných výtisků je pevně dán zákonem, bude možné stanovit počet pouze pro exempláře uchovávané ve Virtuální depozitní knihovně.

Průzkum novodobých fondů a tvorba metodiky pro zabezpečení optimálních pracovních postupů při těchto průzkumech

Soustavný průzkum novodobých fondů probíhá v Národní knihovně ČR kontinuálně od roku 2010, kdy byly spuštěny první souvislé průzkumy financované z institucionální podpory. Jednotlivá měření se zaznamenávají do aplikace dosud známé jako *Centrální znalostní báze RD*, byť její určení je od Registru digitalizace velice vzdálené, neboť tato aplikace se používá výhradně pro monitorování fyzického stavu knihovních fondů. Stěžejním bodem uvedených aktivit je podrobný průzkum knihovních fondů, jehož výsledkem je zjištění skutečného fyzického stavu jednotlivých exemplářů. Z výsledků takového průzkumu lze vyhodnotit jednotlivé typy poškození, diagnostikovat jejich příčiny a navrhnout možná řešení (opravy, konzervátorské a restaurátorské zásahy na novodobém fondu, uložení do ochranných obalů, odkyselování, reformátování). V současné době tato databáze obsahuje více než 130 000 záznamů. Vzhledem k jejich důležitosti se v současnosti přistupuje k zahrnutí této aplikace do softwarového prostředí Národní knihovny ČR, které by zajistilo plnohodnotné fungování aplikace, jasnou politiku zálohování dat a dále rozšířilo její využitelnost i do dalších českých knihoven.

Obr. č. 4 Aplikace pro průzkum fondů

K získání klíčových informací se využívá přesně definovaná a daná terminologie, způsob generování klíčových slov a jednotná struktura otázek, která je předmětem metodiky definující optimální pracovní postupy při těchto průzkumech. Metodika umožní knihovnám a institucím uchovávajícím novodobé knihovní fondy získat průzkumem srovnatelné soubory dat, které bude možné využít pro plánování konzervačních zásahů, jako je odkyselování, restaurování, ambulantní opravy a případné další operace. Metodiku však bude možné využít i pro rozhodování o ochranném reformátování, digitalizaci, akvizici atd. Výsledky průzkumů bude možné sdílet různými institucemi. Vyhodnocení výsledků průzkumu u více institucí (zatím NK ČR, MZK a VKOL, později i další konzervační knihovny) poskytne obraz o celkovém fyzickém stavu dochovaných exemplářů národního knižního dědictví a umožní širší rozhodování na globálnější bázi například všech konzervačních knihoven.

Mimo výše uvedených hlavních předmětů řešení se partnerské instituce zabývají i dalšími činnostmi, které mají ambici přispět v dlouhodobém horizontu k adekvátnímu budování a správě konzervačních sbírek. Jedná se o jednotlivé dílčí analýzy, vytváření přehledů knihoven, které byly v minulosti příjemci povinného výtisku a mapování geneze jeho používání v konkrétních institucích, šíření informací o projektu samotném či otázky časových prognóz degradace papíru respektive možnosti testování umělého stárnutí papíru pro výpočet optimálního počtu exemplářů.

ZÁVĚR

Činnosti realizované v projektu NAKI *Vytvoření kooperativního systému pro budování a správu novodobých konzervačních knižních sbírek v České republice a vývoj potřebných nástrojů* jsou úzce propojené s řešením Koncepte trvalého uchování a zpřístupnění tradičních textových dokumentů. Obě tyto aktivity mají za cíl minimalizovat škody na dochovaném knižním kulturním dědictví, efektivně ochraňovat a spravovat knihovní dokumenty a snažit se o doplnění zejména konzervačních sbírek uchovávajících bohemikální dokumenty. Tyto činnosti jsou knihovnám vlastní, přičemž definují jejich postavení v širokém spektru paměťových institucí. Narážejí však na různé bariéry. Část z nich je bohužel jen stěží ovlivnitelná, neboť jde o meze spojené s finančním zabezpečením, kde je pro ně třeba hledat kontinuální podporu. I zde však lze najít pozitivní a vstřícné kroky. V poslední době lze jmenovat například možnost rozšíření aktivit dotačního programu VISK 7 o možnost odkyselení dokumentů a konzervátorských či restaurátorských zákroků či zvažovanou větší finanční podporu odkyselení konzervačních fondů Národní knihovny ČR. Některé bariéry však bohužel nejsou spojené jen s financemi, ale i s odbornými činnostmi, jež nejsou řešeny optimálně. V souvislosti s výše uvedenou koncepcí a popisovaným projektem NAKI jde například o nejednotné používání zavedených identifikátorů (čísla ČNB či URN:NBN), problém rozdílného přístupu ke slučování záznamů či vůli organizačně prosadit a zaštitit vybudování fyzické depozitní knihovny, která je dalším logickým krokem po vybudování virtuální depozitní knihovny a sítě spolupracujících institucí.

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- ➔ **Prostorové anabáze Národní knihovny České republiky**
- ➔ **ROZHOVOR s Mgr. Martinem Sekerou, ředitelem Knihovny Národního muzea ČR**
- ➔ **JAK NA TO: Jak na storytelling v knihovnách**
- ➔ **Z POKLADŮ... Knižní sbírky Památníku národního písemnictví**
- ➔ **Česká literatura poslední dekády**
- ➔ **Výsledky ankety Čtenáře 2014**

„Nastoupil jsem s cílem knihovnu modernizovat a otevřít ji široké veřejnosti...“

Juraj Šebesta byl hostem loňského mezinárodního knižního veletrhu Svět knihy Praha, kde představil svou prozaickou tvorbu, především dva úspěšné romány pro dospívající, které byly přeloženy i do češtiny. Knihy v širokém pojetí se mu však staly každodenním chlebem, od roku 2005 zastává post ředitele Městské knihovny v Bratislavě (MKB), zřizované Magistrátem hl. města SR. A to je důvod k našemu povídání.

→ Na úvod si, pane řediteli, dovolím jednu „zahřívací“ otázku: jak se cítí autor, když na regálech knihovny, které šéfuje, stojí jeho knížky, a navíc, když jsou hojně půjčovány a tedy i čteny?

Těší mě to, ale zároveň je to trochu zvláštní pocit. Pravda je, že v naší knihovně a ani v Bratislavě, nemám žádné speciální výhody. Za šest, resp. tři roky, co mé dvě knihy pro mládež vyšly, jsem měl v Bratislavě jen pár besed. Přitom v rámci Slovenska jich mívám poměrně dost, často mě zvou i na různé literární akce, festivaly. Z toho mám radost, protože kontakt se čtenáři je pro mě důležitý.

→ Vraťme se teď k představení MKB. Mohl byste naše čtenáře seznámit s jejím postavením a funkcemi v rámci široké sítě veřejných knihoven působících v Bratislavě?

Bratislava jako město je součástí Bratislavského samosprávného kraje, krajskou funkci pro něj plní Malokarpatská knihovna v Pezinku. Pro Bratislavu jsme regionální knihovnou my, organizujeme pro veřejné knihovny různé knihovnické semináře, zpracováváme statistiky za všechny knihovny ve městě atd. Naši politici stále řeší status Bratislavy jako hlavního města. Zdá se, že by se chtěli vrátit k modelu tří krajů – Západoslovenský, Středoslovenský a Východoslovenský, plus samostatně Bratislava. Podobně jako je na tom Praha.

→ Jak současný systém vznikl? Nepřináší uživatelům komplikace? Mám na mysli čtenářské průkazy – platí jeden pro všechny městské knihovny?

Žel, neplatí. I když velké knihovny spolupracují, především na kulturních akcích, naše služby nejsou propojeny. Do každé knihovny potřebujete jiný průkaz. Máme sice podobné, ale přeci jen rozdílné zápisné, ceníky služeb, informační systémy a podobně.

Zjistili jsme, že tento systém vznikl už za socialismu, někdy kolem roku 1968. Po roce 1989, v novém členění Bratislavy, je každá městská část (je jich sedmnáct) zřizovatelem své knihovny. (Naše knihovna je zřízena přímo hlavním městem.) V případě větších městských částí, jakými jsou Petržalka, Staré Město, Nové Město a Ružinov, je to síť poboček. Jenom samotná Petržalka má deset poboček. V Bratislavě je i s naší knihovnou více než třicet jednotlivých knihovnických pracovišť, přičemž naše knihovna by se měla vlastně počítat minimálně za tři.

→ Myslíte, že se to v budoucnu nějak změní?

Větší knihovny si chtějí zachovat samostatnost. Myslím si, že služby a podmínky se budou postupně sjednocovat, včetně jednoho průkazu pro celé město, ale decentralizovaný systém z hlediska zřizovatele zůstane zachován. Bude to spíš delší než kratší proces. Podmínky registrace, výkazy, finance, to všechno jsou velmi choulostivé věci, včetně lokální politiky, která do těchto procesů zasahuje.

→ Historie MKB je velmi bohatá, začíná rokem 1900. Která období byla podle vás pro její vývoj nejdůležitější?

Každé období něco přineslo a něco vzalo. Když v roce 1900 knihovna vznikla, měla kolem 4400

Foto Pavol Funtál

JURAJ ŠEBESTA (1964)

Prozaik, publicista, překladatel a od roku 2005 ředitel Městské knihovny v Bratislavě – vystudoval estetiku a divadelní vědu na Filozofické fakultě Univerzity Komenského a Vysokou školu múzických umění v Bratislavě. Prošel několika zaměstnáními, pracoval na Ministerstvu kultury SR, ve Slovenském rozhlasu, v Divadelním ústavu, přednášel na Divadelní fakultě VŠMU. V roce 2005 mu vyšla sbírka povídek *Triezvenie*, úspěch získal román pro teenagery *Keď sa pes smeje* (v roce 2011 česky) a stejně úspěšné je i jeho volné pokračování – komiksový román *Venussha: Ťažký týždeň* (česky 2013; *Venussh: Perný týden*). Pro Divadelní ústav sestavil výběry z her Sama Sheperda a Davida Mameta a sérii pěti vydání *Contemporary Slovak Drama – slovenských dramát přeložených do angličtiny*. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre publikovala jeho monografii o překladu pro divadlo *Cesta prekladu dlhým dňom do noci*.

knih, z toho jenom čtyři ve slovenštině. Většinu fondu tvořil dar Jána Nepomuka Batky, městského archiváře. V roce 1914 vznikla Alžbětinská univerzita i s vlastní knihovnou. Do ní přemístili asi 25 000 knih právě z Městské knihovny, téměř celý její tehdejší fond. Oživení činnosti nastalo až s prvním Československou republikou, s prvním zákonem o veřejných obecních knihovnách.

Historie Městské knihovny byla svázaná s historií města a krajiny: v roce 1925 vzniklo slovenské, německé a maďarské oddělení, což odpovídalo tehdejšímu složení obyvatel Bratislavy. V roce 1938, v období Slovenského státu, vznikly z těchto oddělení samostatné knihovny, které se po válce opět sjednotily do Městské knihovny.

Máme v rámci celého Slovenska i několik důležitých prvenství: v roce 1923 byla otevřena první městská veřejná čítárna s asi stovkou míst; v roce 1945 vzniklo první samostatné oddělení pro práci s dětmi; v roce 1964 první hudební oddělení. V roce 1991 princezna Diana v naší knihovně slavnostně otevřela v Bratislavě první a dodnes jediné Oddělení pro nevidomé a slabozraké, kterému věnovala televizní lupu.

Nové období začínalo tedy slavně, ale přineslo velký úbytek financí, čtenářů, ztrátu společenského statusu, ba až živoření. Městské knihovně hrozil dokonce zánik. Věci se stabilizovaly až po roce 2000, kdy se knihovna začala postupně modernizovat.

→ A jaká je její současná tvář? Co svým uživatelům a návštěvníkům může nabídnout?

Současná tvář má několik podob: od krásně zre-

konstruované zahrady U červeného raka až po prostory, které by už potřebovaly zásadní změnu. Jsme úspěšní v organizování akcí, z celoslovenského hlediska vyniká kulturní léto, kdy máme v čítárně U červeného raka pořady téměř každý den. Mnohé jsou financovány z grantů či koprodukcí, a daří se nám zvat na ně špičky slovenské literatury a zajímavé umělce i z jiných oblastí, hlavně z hudební, ale i taneční, filmové a divadelní. Bratislavská burza knih je zas týdenní, velmi populární akce na konci dubna, kdy za symbolickou cenu, dnes 50 centů, prodáváme knihy, které nám darují občané, nebo byly vyřazeny z fondů spolupracujících knihoven. Ze získaných prostředků, letos víc než sedm tisíc eur, nakupujeme zvukové knihy do oddělení pro nevidomé a obnovujeme jeho fond.

Neobvyklý je i projekt Kina pro nevidomé, promítá se v něm měsíčně se speciálním komentářem. Někdy se po projekci skuteční beseda s představiteli filmu, mezi kterými byli například Ladislav Chudík a Milka Vášáriová. Známí herci, jak ze Slovenského národního divadla nebo GUNA, ale také studenti VŠMU, chodí číst dětem v projektu Čtení pro nejmenší, tedy pro děti z mateřských školek a pro první třídy základní školy. Silné zážitky si nevidomé i vidomé děti odnášejí i z integrovaného projektu Čtíme spolu.

Cyklických projektů z různých oblastí je asi deset. Výjimečné a hodně žádané jsou přednášky našeho kolegy, vystudovaného paleontologa Dušana Valenty, o zvířatech v pravěku, vesmíru, různých záhadách, chování zvířat a podobně, které

1 2 3 4

- 1 – Adela Banášová prezentuje svou knihu pohádek v projektu Čtení pro nejmenší
- 2 – Koncert Bluesriders v letní čítárně U červeného raka
- 3 – J. Šebesta na knižním veletrhu v Bologni v dobré společnosti knih, které získaly ocenění White Ravens
- 4 – Princezna Diana v roce 1991 slavnostně otevírá Oddělení pro nevidomé a slabozraké. Vedle ní (třetí vpravo) předchozí ředitelka knihovny Elena Velasová.

Foto archiv knihovny

probíhají rovněž v několika cyklech. A zajímavý, i když dost pracný, projekt je i Letní čtení na koupalištích, kde vedle lifestyleových časopisů, které dostáváme od vydavatelů z remitendy, nabízíme i časopisy literární. Začali jsme s knihami, v podstatě na principu knižních kolotočů – půjč si a vrať nebo přines svoje –, ale ty se nám během sezony „vypůjčily“. Časopisy dodáváme každý týden, ty literární vydrží i déle.

Máme hezký komorní výstavní prostor v podkroví, kde je Galerii Artotéka, kterou jeden vtipálek přejmenoval na Kartotéku, a kde se ve spolupráci s Vysokou školou výtvarných umění konají výstavy studentů a mladých pedagogů.

To, o čem jsem hovořil, je fajn, díky tomu k nám přichází hodně návštěvníků na kulturní akce, ale nedaří se nám z nich vytvořit čtenáře. Jako by to byly dvě úplně rozdílné kategorie. Z hlediska služeb jsme klasickou knihovnou, s výjimkou knihařské dílny, kde se vážou i diplomové práce apod. Z hlediska některých prostor jsme spíše „retro“ knihovnou.

→ A z hlediska fondu, čtenářů, výpůjček...?

Máme kolem 265 822 dokumentů, v loňském roce jsme evidovali 7480 čtenářů, 251 215 výpůjček, 90 325 osobních návštěv, 81 484 na webových stránkách. Na 254 akcí přišlo 34 780 návštěvníků.

→ S jakými předsevzetími jste do knihovny nastupoval? Podařilo se je všechny naplnit, nebo je stále o co usilovat?

Nastoupil jsem s cílem knihovnu modernizovat a otevřít ji široké veřejnosti, více ji zviditelnit. V naší knihovně až v posledních pěti šesti letech proběhla automatizace, všechna pracoviště již pracují v KIS Dawinci. Internet je k nám přiveden optickým kabelem, proto máme podstatně více přístupů než jiné srovnatelné veřejné knihovny. Rovněž přístup k wi-fi je v každé studovně, na nádvoří i v čítárně, ale to je dnes už samozřejmostí. Z jednosměnného jsme přešli na dvojsměnný provoz, čítárna je otevřená každý den,

kromě neděle. Radikálně jsme zvýšili příjmy z námů, předtím byly velmi nízké, týká se to rovněž grantů – ty jsme v minulém roce získali ve výši 25 000 EUR.

Na druhou stranu – zatím stále nedokážeme mít oddělení výpůjček otevřeno i v sobotu, čítárnu bychom chtěli mít přístupnou i v neděli, jak původně bývala. Toto vše je však otázkou finančních prostředků.

Postupně zvládáme obnovovat menší prostory, sociální zařízení, koupit nové regály či lampy, ale není to zásadní rekonstrukce, jakou by naše knihovna potřebovala. Nachází se v původně obytných domech postavených ve vodním příkopu, když se ve druhé polovině 18. století bouraly městské hradby. Je to dobré místo, i prostory v podstatě postačují, některé však nepůsobí moc vábně. Je těžké z nich udělat „cool“ místo, kde se budou lidé, a zvláště mladí, rádi setkávat. Město je na tom už několik let velmi špatně, topí se v dluzích, krátí rozpočty svým organizacím. Přitom víme, že prostory jsou dnes jedním z rozhodujících faktorů na přilákání čtenářů do knihoven. Potřebovali bychom rovněž více prostředků na nákup knih – i dvojnásobně –, vyšší platy, lepší společenský status, abychom mohli zaměstnat více mladých knihovníků... Všude je to podobné.

→ V čem vidíte největší proměnu MKB a celého slovenského knihovnictví za období vašeho působení v něm?

Proměnu vidím ve službách, ty se zmodernizovaly, narostly počty akcí a jejich návštěvníků. Nevidím proměnu v prostorách, to je největší slabina knihoven na Slovensku, což i dost lidí, hlavně mladých, odrazuje. Nevidím proměnu v myšlení zřizovatelů, ti stále knihovny, zvláště veřejné, podceňují. Pokulhává také legislativa, není celostátně vyřešeno půjčování zvukových knih, nevíme, jak to bude s půjčováním e-knih, především beletrie. Ale to je problém, který mají i jinde v Evropě a začíná se řešit v rámci EU.

→ Jaké úkoly před vámi a knihovnou v tomto roce stojí? Je něco, na co se vaši uživatelé a návštěvníci mohou těšit a co dělá i vám radost?

Základní úlohou je udržet, resp. zvýšit počet čtenářů a výpůjček, více propagovat knihovnu a její služby, snažit se získat prostředky i od sponzorů. Návštěvníci se určitě mohou těšit na kulturní akce s vyvrcholením v průběhu léta v čítárně, i letos budou bohaté a pestré. (Bude tam dokonce i svatba, setkání u vodních dýmek spolu s koncerty kvalitních kapel.)

Čtenáře čeká nový bibliobox, na který jsme dostali grant, ale hlavně nová webová stránka knihovny. Ta už opravdu potřebuje zásadní změnu, a to jsme za ní před pár lety dostávali ocenění.

Největším úspěchem letošního roku by bylo, kdyby se podařilo dokončit rekonstrukci sklepních prostor na nádvoří Klariské ulice 16, kde bychom chtěli pravidelně v průběhu celého roku organizovat kulturní, vzdělávací, osvětové či společenské pořady hlavně mimo sezonu U červeného raka. Mělo by se to podařit alespoň v takové míře, abychom tam mohli pořádat akce a postupně prostor dozařizovat, protože peněz i na samotné stavební práce je málo. Chtěli bychom při knihovně založit občanské sdružení, první setkání měl Literární klub (nejen) pro nevidomé, který by měl v průběhu roku rozvinout svou činnost.

→ O budoucnosti knihoven, jejich podobě, funkcích a potřebnosti se v poslední době v odborných kruzích všude ve světě hodně diskutuje. Jsou podle vás obavy o existenci knihoven namístě, nebo jste v tomto směru optimista?

Uvidíme, jak se budou vyvíjet e-knihy a vůbec technologie a trendy s tím související. Teoreticky bychom mohli v budoucnosti mít veřejnou knihovnu v mobilu v rámci paušálu. Zatím se u nás ale e-literatura, hlavně e-beletrie, neprodává nějakým dramatickým tempem. I ve vyspělých zemích tvoří e-výpůjčky malé procento. Na druhé straně, kdyby se e-knihy prosadily ve školství, což má

svou logiku, a děti by odmalička vyrůstaly se čtečkou, v níž by měly vše místo těžkých aktovek plných papírových učebnic, mohlo by se to zvrtnout. Anebo bude méně dříví a papírové knihy budou jen pro bohaté a fajnšmekry...

Myslím si, že i ve velmi high-tech budoucnosti by nějaké místo odvozené od knihoven – infotéka, mediatéka, infocentrum – mělo zůstat. Knihovny se stále více zaměřují na kulturní a vzdělávací činnost, jsou komunitními centry, místy setkávání, kde návštěvníci mohou trávit svůj volný čas.

A co se týče e-knih? Dřevo je zatím dostatek, Evropa spíše vymírá a lidé stále upřednostňují papírové knihy.

→ Jste autorem povídek, v nichž se, jak sám říkáte, snažíte o poetizaci všednosti ozvláštěně humorem, ironií a způsobem vyprávění. Našel jste někdy v knihovnickém prostředí dostatečně silný impuls k literárnímu ztvárnění?

Zatím ne, ale díky kontaktu s nevidomými mě velmi zajímá toto téma. Vůbec téma jinakosti. Ale umím si představit i komediální thriller nebo horor z prostředí knihovny, s detektivní zápletkou. Skupina bibliofilů a pokoutných prodejců násilím obsadí burzu knih a drží knihovníky jako rukojmí... Co straší v oddělení pro děti a mládež během Noci s Andersenem až děti děsem omdlévají?... Bestiální vraždy bezdomovců v letní čítárně, přesně podle nejnovějších krimi bestsellerů. Oběťmi jsou i čtenáři, kteří pravidelně odcházejí pozdě. Podezření směřují k tamější knihovnici...

→ Dokážete si při tak náročném zaměstnání najít čas na vlastní tvorbu? Mohou se vaši čtenáři těšit na novou knihu?

Je to stále těžší. Ale u mě je psaní vnitřní potřebou, takže čtenáři se určitě mohou těšit na další knihu. Pracuji na jednom nápadu, snad v příštím roce se román podaří vydat. Asi bude tentokrát více pro dospělé.

Za odpovědi děkuje OLGA VAŠKOVÁ
✉ ctenar.vaskova@svkkl.cz

Knihovny, knihovníci a čtenáři

Pod tímto názvem se ve dnech 17. a 18. dubna 2014 uskutečnilo mezinárodní sympozium na paměť 95 let od vydání zákona o veřejných knihovnách a k počtě Jana Thona. První den jednání, které reflektovalo aktuální historické, knihovnické a pedagogické otázky, se konal v sále B. Němcové v Památníku národního písemnictví na Strahově. Sympozium organizovaly Katedra dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty UK v Praze, Centre français de recherche en sciences sociales (Centrum pro výzkum ve společenských vědách – CEFRES), Literární archiv PNP a Městská knihovna Praha.

S úvodní přednáškou na téma *Knihovny a kulturní přenosy: příklad Štrasburku, 1538–1918* vystoupil přední francouzský historik Frédéric Barbier. Na příkladu Štrasburku dokládá nové přístupy k nahlížení na dějiny knihoven, v nichž má rozhodující přínos komparatistika, zaměřil se dále na funkce a institucionalizace knihoven a jejich otevírání, na otázky vědění a kolektivní identity.

Následující příspěvek s názvem *Co se četlo v Klementinu na konci 18. století?* přednesla Claire Madl (CEFRES). V první části přiblížila okolnosti vzniku veřejné univerzitní knihovny v Klementinu, následně představila výsledky svého výzkumu, v němž se soustředila na potvrzení „veřejného charakteru“ klementinské knihovny. Jako jedinečný pramen ji k tomu posloužila zachovaná kniha výpůjček z 90. let 18. století, z níž bylo možné zjistit, kdo si knihy půjčoval, jak pravidelně, a o jaké byl největší zájem.

Marek Fapšo (PedF UK a FF UK) své vystoupení *Když k nám dorazilo národní obrození* věnoval Antonínu Markovi a založení první veřejné knihovny v Turnově. Příspěvek Věry Brožové (PedF UK) *Žákovská knihovna v obecném školství 2. poloviny 19. století* se zabýval proble-

matikou těchto knihoven, které byly povinně zřizovány podle zákona o obecném školství (1869).

Vystoupení Milana Ducháčka (Lauderova škola při Židovské obci v Praze) – *Stvůry v provincii: Václav Chaloupecký, Jan Emler a přejímání hornouherských knihoven do správy ČSR* přiblížilo obtíže, s nimiž se při začleňování většinou maďarských knihoven musely zmiňované osobnosti vyrovnávat, a také okolnosti zrodu bratislavské univerzitní knihovny.

V odpoledních hodinách – po delší polední přestávce – následovalo vystoupení Jiřího Hnilice (PedF UK) s příspěvkem nazvaným *Knihovna Francouzského institutu v Praze a její místo v kultuře Prahy 20. století*, po něm Alena Míšková (AV ČR, PedF UK) seznámila přítomné s *Knihovni cenzurou v ČSAV v 50. letech 20. století*. Petra Čáslavová (ÚČL AVČR a FF MU) svou pozornost zaměřila na neoficiální knihovny, které vznikaly v dobách nesvobody. Svůj příspěvek nazvala *Knihovny v podzemí. Svěpomocná lidová knihovna Hrobka*.

Tématem dalšího referátu, který připravila Alena Petruželková (Knihovna PNP, ÚISK FF UK), byla *Knihovna J. Thona v Památníku národního písemnictví: Hledání klíče k interpretaci*.

Už téměř v podvečer přišel na řadu blok věnovaný knihovníkům a jejich osudům. Renata Ferklová (Literární archiv PNP) přednesla příspěvek *František Hrubín – básník v knihovně*, Libuše Nivnická (Knihovna J. Mahena v Brně) se věnovala osobnosti Jiřího Mahena a snažila se ukázat, že Mahen není „zaprášena ikona, ale moderní a zábavná osobnost“. Třetí knihovnickou personu v příspěvku *Bedřich Beneš Buchlovan, známý neznámý* představil Radovan Jančář (ředitel Knihovny BBB). Zmínil jeho nejdůležitější kulturní roviny – spisovatele, překladatele, knihovníka, bibliofila a sběratele ex libris, ale také člověka, jehož život nebyl úplně jednoduchý.

Se závěrečným příspěvkem vystoupil Miloš Sládek (Literární archiv PNP), v němž zmínil, že v PNP jsou uloženy desítky osobních fondů knihovníků z pražských a brněnských univerzitních a městských knihoven. Stručně seznámil s některými písemnostmi Jana Emlera, Miloslava Novotného, Adolfa Patery, Václava Řezníčka, Josefa Volfa a A. J. Vrtátka a upozornil na některé kuriózní archiválie ze sbírek PNP.

Druhý jednací den se místem konání sympozia stala Městská knihovna v Praze, a tak i uvítání a úvodní referát patřily právě této knihovně. Slova se ujal ředitel knihovny Tomáš Řehák a následně Michaela Losíková z Oddělení komunikace. Přednáška pojednala o vzniku MKP, jejím počátečním rozvoji a zejména také o prvním řediteli knihovny Antonínu Sovovi. Dále jsme byli seznámeni s dalším vývojem, stavbou budovy Ústřední knihovny a působením jejího druhého ředitele Jana Thona. Mohli jsme také zhlédnout archivní fotografie, které toto vystoupení doprovázely.

Poté přišla na řadu velmi zajímavá a živá panelová diskuse. Její aktéři se věnovali otázkám čtenářství, jeho proměn v době digitální, čtení dětí i dospělých, a dalším tématům, která předkládal moderátor diskuse Vít Richter z Knihovnického institutu NK ČR. Své názory vyjadřovali a obhajovali: Jiří Trávníček (ÚČL AVČR), Irena Prazová (FSV UK), Ondřej Hník (PedF UK) a Daniel Dočekal (internetový publicista).

Po krátké přestávce přišla na řadu prezentace Ivo Mikuláška, ředitele ZŠ a MŠ Dobronín, který hovořil o školní a zároveň veřejné knihovně, kterou v Dobroníně provozují. Podnětné byly praktické příklady, kterými se škola snaží přiblížit žákům četbu až na dosah – knihovničky ve třídách, čtecí místa na chodbách apod. Zaujal také projektem čtenářského kontinua, který využívá jako motivaci ke zlepšování dovedností v oblasti čtenářské gramotnosti tzv. mapu učebního pokroku.

Dvě následující vystoupení měla podobné téma. V prvním z nich hovořili Eva Měřinská z Městské knihovny Tábor a Tomáš Řehák o nových výzvách pro městské knihovny. Společně hledali odpovědi na otázky: Co nabízejí knihovny dětem, rodinám, studentům, seniorům

1 – Panelová diskuse na téma čtení, čtenářství a knihovny
2 – Vít Richter (vlevo) v diskusi s Martinem Sekerou při prezentaci konceptu Muzea komunikace

a ostatním čtenářům? A chodí do knihoven jen čtenáři? Jaká je role knihoven v dnešní době? Tomáš Řehák tyto otázky doplnil ještě dalšími: Kolik to všechno stojí? Jaká je hodnota služeb poskytovaných knihovnami? Jaká je návratnost investic do knihovny? A jak to vše vnímají uživatelé? Odpovědi najdete v článku *Vyplatí se knihovna?*, který je též součástí tohoto čísla.

Druhé vystoupení připadlo Zlatě Houškové, která „letem světem“ prolétla tematiku potenciálu knihovny v obci. Zejména doplnila či zdůraznila některé aspekty komunitních knihoven, které zazněly od předchozích mluvčích.

Vzdělávací aktivity v Knihovně na Křižovatce přijel z Brna představit Martin Krčál a jeho kolegyně J. Skládaná a K. Rovná. Knihovna je jedinečná ve spolupráci s KISK MU v Brně a o jejím působení jste se už mohli na stránkách *Čtenáře* též dočíst.

V odpoledním čase zazněly ještě dva referáty. Vít Richter se věnoval Konceptu rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015 a Martin Sekera, ředitel Knihovny Národního muzea v Praze, nastínil výchozí model virtuálního muzea komunikace. O jeho vzniku se uvažuje v souvislosti s plánovaným uzavřením expozice věnované

vývoji knižní kultury, kterou Národní muzeum provozovalo od roku 1957 ve Žďáru nad Sázavou.

Dvoudenní sympozium bylo zajímavé a přínosné zejména tím, že v jeho prvním dni si na své přišli zájemci o historická témata či významné osobnosti oboru, což následně druhý den doplnil pohled do současného a výhledy do

budoucího knihovnictví. V předvelikonočním čase jsme se po závěrečném slovu organizátorů rozcházeli do svých domovů a knihoven sice rychle, ale plni nových nápadů – tedy alespoň pokud mohu hovořit za redakci *Čtenáře*, která některé z námětů jistě využije pro další články.

OLGA VAŠKOVÁ – LENKA ŠIMKOVÁ

Vyplatí se knihovna?

O tom, že knihovna je nepostradatelná instituce, nepochybuje žádný čtenář. O tom, že by knihovnu mohl postrádat, protože to je položka v rozpočtu, který potřebuje seškrtat, zauvažuje čas od času každý zřízovatel. Jak se daňovým poplatníkům vyplácí investice do instituce a veřejných služeb, které z podstaty negenerují žádný ekonomický zisk?

Metodika měření hodnoty služeb knihoven

Odborníci z Městské knihovny v Praze (MKP), Univerzity Pardubice (Fakulty ekonomicko-správní) a Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici (Ekonomické fakulty) se v rámci tříletého projektu pokusili zjistit, jakou hodnotu mají služby veřejných knihoven pro společnost. Projekt byl spolufinancován Městskou knihovnou v Praze a Ministerstvem kultury ČR v rámci dotačního programu VISK.

Analytické a výzkumné práci předcházela důkladná rešerše podobných měření společenské efektivity neměřitelných služeb za hranicemi České republiky. I když tyto studie (např. Florida) mohly být inspirací pro český projekt, nebylo možné jejich metodiky jednoduše převzít a použít na knihovny v ČR. Důvodem jsou zejména odlišnosti v systému financování veřejných služeb a jejich vnímání společností. Vznikla tak metodika přizpůsobená českým podmínkám, a to s přihlédnutím k provozu knihoven různých velikostí.

Mohlo by se zdát, že výpočet hodnoty služeb knihoven pomocí jednoduchého poměru nákladů a přínosů (Cost-benefits analysis) je záležitost snadného dělení dvou čísel. Řešitelé se při své práci museli vypořádat s několika ALE. Zejména v oblasti přínosů.

Náklad je položka zcela jasná, a každá samostatně účtující knihovna ji sleduje ve svém účetnictví; složitější je to u obecních knihoven, které jsou součástí obecního úřadu. Nákladem tedy rozumíme veškeré finance plynoucí na to, aby byly zajištěny služby knihovny. Mnohem složitějším úkolem bylo zjistit, jak proměnit subjektivní pocit přínosu služby knihovny pro uživatele do reálného čísla, které by bylo možné doplnit do vzorce.

Zeptali se čtenářů

Jak se vyplatí knihovna, nejlépe vědí sami čtenáři, kteří mohou subjektivně ocenit, co jim využívání jejích služeb přináší. Proto bylo ve spolupráci se sociologem Pavlem Černým připraveno několik dotazníkových šetření. Více než 12 000 lidem byl rozeslán on-line dotazník s otázkami, které zjišťovaly nejen to, kolik jim knihovna ušetřila při poslední návštěvě, ale také jakou částku by byli ochotni zaplatit za některou ze služeb knihovny nebo kolik by byli ochotni přijmout jako kompenzaci za neexistenci služeb knihovny.

Průzkum se uskutečnil nejen mezi čtenáři MKP, ale také Městské knihovny Tábor, Městské knihovny Kutná Hora a Knihovny B.

B. Buchlovana v Uherském Hradišti. Vzhledem k tomu, že výsledná data se v jednotlivých knihovnách od sebe příliš nelišila, je možné výsledky považovat za ověřené.

„Ne vše se dá hodnotit penězi. Do knihovny chodím s oběma dětmi 4 a 7 a jejich velkým přáním bylo mít vlastní průkazku. Chodíme tam každých 14 dní, knížky mají rády, čteme v metru, na dlouhých cestách, a to se těžko finančně hodnotí. Přátelství s knihou se buduje pomalu, ale myslím, že jdeme správným směrem. A jak tohle pro vašeho zadavatele ocenit? :)“

Druhý průzkum se týkal konkrétní výpůjčky. Lidé byli tázáni na hodnotu výpůjčky konkrétní knihy a kolik času a peněz by vynaložili, kdyby si museli knihu opatřit nějak jinak.

„Náhodně vybraná kniha, na kterou jsem odpovídala, nebyla zrovna z těch, pro které bych byla ochotná moc obětovat. Kdybych si ji nepřčetla, nepovažovala bych to za tragédii. Ale kdyby byla náhodně vybrána jiná kniha, byla bych ochotná obětovat i mnohonásobek, či si rovnou koupit svou vlastní.“

Pozvánka na seminář knihovníků muzeí a galerií AMG do Frýdku-Místku

Ve dnech 2.–4. září se uskuteční již 38. seminář knihovníků muzeí a galerií, který pro své členy i zájemce z řad odborné veřejnosti tradičně připravuje komise knihovníků při AMG ČR. V letošním roce se organizace semináře ujalo Muzeum Beskyd Frýdek-Místek. Odborný program semináře bude rozdělen do čtyř tematických bloků – *Historické knižní fondy, Katalogizace a předmetové zpracování dokumentů, Centrální portál knihoven a Marketing v knihovnách a jejich služby*. Novinky a aktuální témata přiblíží účastníkům přední odborníci v problematice a zástupci ústředních institucí. K bloku Služby v muzejních knihovnách je připraven workshop. Seminář svou účastí podpoří zástupci Ministerstva kultury České republiky, Asociace muzeí a galerií České republiky a Svazu knihovníků a informačních pracovníků. Odborná úroveň semináře je garantována odborníky z ústředních institucí, jako jsou Národní knihovna, Knihovna Národního muzea, Památník národního písemnictví a další.

Program semináře a přihlášky jsou zveřejněny na stránkách Muzea Beskyd Frýdek-Místek (<http://www.muzeumbeskyd.com>) a Asociace muzeí a galerií ČR (www.cz-museums.cz pod záložkou Knihovnická komise). Případné dotazy zodpoví předsedkyně knihovnické komise PhDr. Štěpánka Běhalová, Ph.D., (behalova@mjh.cz) nebo tajemnice Mgr. Iveta Mátlová (iveta.matlova@slovackemuzeum.cz).

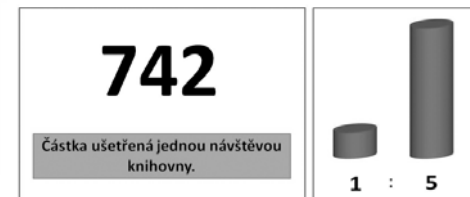
Přihlášky odesílejte nejpozději do **30. 6. 2014**.

Knihovna se vyplatí!

Každá návštěva knihovny znamená pro čtenáře úsporu ve výši 742 Kč.

Budeme-li se držet konkrétního příkladu MKP, pak míra užítku pro čtenáře byla v roce 2012 celkem 1 361 212 356 Kč. Podílem užiteků a nákladů získáme míru efektivity služeb MKP – 5,412.

Každá koruna v rozpočtu MKP znamená více než pět korun užítku vnímaného čtenáři.

Výstupy projektu

- **Měření hodnoty veřejných služeb (na příkladu veřejných knihoven)**
– odborná publikace mapující východiska měření veřejných služeb.
- **Neocenitelné služby knihovny a jak je ocenit**
– praktická příručka pro knihovny srovnatelně objasňující měření služeb knihoven a návod na výpočet.
- **<http://roi.mlp.cz>** – webová stránka obsahující dokumenty, metodické materiály a tabulky ke stažení.

LENKA HANZLÍKOVÁ

lenka.hanzlikova@mlp.cz

Jak mluvit přesvědčivě

Každý z nás občas chce, aby druzí udělali přesně to, co po nich žádáme. Na tom není nic špatného. Jednoduše potřebujeme přesvědčit. Co to ve skutečnosti znamená a jak dosáhneme, abychom působili přesvědčivě, se dočtete v následujícím textu. Předem upozorňuji, že nenabízím univerzální návod, který bude fungovat u každého stejně dobře. Jedná se o základní doporučení, osvědčené principy, ze kterých si sami vyberete podle potřeby.

Mým cílem je, abyste se dotkli kořenů mezilidské komunikace. Proto vás povedu až za hranice přesvědčivosti. Dotkneme se citlivých míst, jako je naslouchání, sebedůvěra, respekt a úcta. Byla bych ráda, kdybyste se se mnou na chvíli zastavili a popřemýšleli o tom, **jak mluvíte**... se svými kolegy, dětmi, partnery, sami se sebou. Je to důležitý krok, protože v našich slovech se odráží naše duše, naše rozpoložení, náš vztah k sobě samému.

Říká se, že komunikace se vine našimi životy jako pověštná červená nit. To, jak se ne/umíme dorozumívat, předáváme svým dětem a ty to posílají dál. Zkuste se, prosím, zaposlouchat do toho, CO a JAK během dne říkáte.

Chcete TO takto poslat dál?

Jestli cítíte, že chcete něco změnit, pak mám pro vás dobrou zprávu. Komunikace je „jen“ schopnost. Můžeme na ní pracovat. Když se rozhodneme, můžeme svou červenou nit opravit.

Co je přesvědčivé?

Začneme od začátku. „Přesvědčivé“ znamená srozumitelné, jasné, pádné a průkazné.

Když chci někoho přesvědčit, je třeba mluvit srozumitelně. Předpokladem je, že vím, o čem mluví a **sám jsem přesvědčen o pravdivosti** toho, co říkám. Přesvědčují naše znalosti a přesvědčení. Výzkumy ukazují, že pokud nejsme skutečně přesvědčeni o tom, co říkáme, prozradí nás naše tělo. Protože oči, ruce, nohy nevědomky ukazují naše skutečné pocity.

TIP

Když potřebujete někoho o něčem přesvědčit, ujistěte se, že máte dostatek znalostí a věříte v pravdivost toho, co říkáte.

Přesvědčit neznamená utlouct argumenty. Nejedná se o nátlak ani manipulaci. Pohybujeme se na území vztahů. Dobré vztahy stojí na dobrých vzájemných pocitech. Znáte ten pocit, když vás někdo donutí k něčemu, co nechcete? Chcete, aby se to opakovalo? Předpokládám, že ne.

Jaký je cíl?

Smyslem zdravé komunikace mezi lidmi je DOHODA, nalezení „společné řeči“, **sladění vzájemných představ a očekávání**. Abychom se dohodli, potřebujeme znát představy a očekávání všech zúčastněných.

Přesvědčíme, když partner pochopí naši představu a **vnitřně** se s ní ztotožní. Může se stát, že oba máme v podstatě stejný názor. Pak jde o jemné doladění. V horším případě jsou naše představy protichůdné. Potom je nezbytné důkladně se seznámit s názorem druhé strany a hledat body, na kterých se shodneme. Jak říká Jiří Pokorný:

Člověk je ochoten ZMĚNIT své chování pouze tehdy, když zasáhneme jádro JEHO představy.

Na začátku je třeba, aby nás druhá strana chtěla poslouchat. Studie ukazují, že lidé naslouchají, když se jedná o něco **pro ně osobně**:

- důležitého,
- nového,
- zajímavého.

Proto vždycky, když potřebuji doma něco změnit, nejdřív přemýšlím, jaké výhody bude mít změna pro mého manžela. Je to hodný člověk, skvělý táta a více než zodpovědný zaměstnanec, ale

vrtání a vlastně jakékoliv úpravy v domácnosti snáší těžce. Možná to také znáte.

Takže, když například potřebuji přivrtat polici do koupelny, přemýšlím, jakou to bude mít výhodu pro něj. Snažím se dívat jeho očima a připravím si argumenty. Někdy zjistím, že to není až tak dobrý nápad, a od realizace ustoupím. Tím chci ještě jednou zdůraznit, že u přesvědčování **nejde v žádném případě o manipulaci**. Hledáme oboustranně výhodné řešení.

TIP

Když potřebujete někoho o něčem přesvědčit, zamyslete se nejdřív nad tím, co by na vašem nápadu mohlo být pro druhého člověka důležité, nové nebo zajímavé.

Jak vypátrat představu?

K nedorozumění často dochází, když si myslíme, že víme, co si myslí druhá strana. Zaměníme svou představu s představou partnera.

Naše rozhovory se zlepšují v okamžiku, kdy pochopíme, že **mohou existovat i jiné pohledy na skutečnost**. Když přestaneme předpokládat a uvědomíme si, že to, co v tomto okamžiku vidíme, není skutečnost. Je to „jen“ náš soukromý pohled na skutečnost.

Jak tedy zjistíme názor druhé strany? Možná odpovídáte, že se prostě zeptáte. Někdy to ale není až tak jednoduché. Může jít o citlivé téma. Nebo jste prostě příliš vyčerpaní a nemáte dost sil na to, abyste druhou stranu trpělivě vyslechli.

Trpělivost a takt jsou důležitou přísadou našich rozhovorů. Říká se, že k tomu, abychom zjistili představu druhého člověka, potřebujeme nejen schopnost ptát se a naslouchat, ale i respekt a cit.

Proč respekt a cit?

Komunikace je založena na vytvoření vztahu. Existují dobré i špatné vztahy. Když chceme navázat dlouhodobý vztah, měl by být příjemný pro všechny zúčastněné. Zkuste si na chvíli představit, že pracujete, nebo dokonce žijete v jedné domácnosti s lidmi, které vůbec nezajímá, co si myslíte. Jak byste se cítili?

Každý člověk chce být důležitý.

Proto bychom měli během každého rozhovoru projevovat našemu partnerovi úctu. Nemusíme přímo říkat, že si vážíme jeho názoru. Třeba se to nehodí. Respekt můžeme vyjadřovat nenápadně prostřednictvím **maličkostí**, například:

- DÍVÁM se na Tebe, když mi něco říkáš,
- nechám Tě DOMLUVIT, neskáču Ti do řeči,
- dokážu PŘIJMOUT, že máš úplně jiný názor než já.

Respekt se učíme jako děti. Napodobujeme, jak s úctou nakládají lidé v naší blízkosti. Je to mozaika drobných skutků (viděných i zažitých), jako je například zaťukání na dveře do dětského pokoje, než vejdemo.

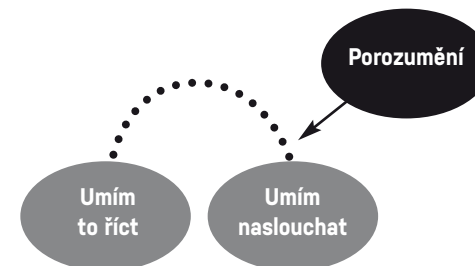
Asi cítíte, že vzájemná úcta je mé oblíbené téma. Její důležitost si opakovaně uvědomuji, když se stanu svědkem rozhovoru, kde oboustranný respekt chybí. Dovolte mi ještě poslední myšlenku na toto téma:

Schopnost respektovat druhého člověka je odrazem naší schopnosti vážit si sebe sama.

Proč schopnost ptát se a naslouchat?

Nějakou dobu mi trvalo, než jsem pochopila, že **rozhovor je most**. Tuto myšlenku vyslovila má oblíbená autorka Ivana Hospodářová v knižce *Obchodní jednání – kde je problém?* Mimochodem v knize najdete srozumitelně vysvětlené principy úspěšného rozhovoru, nejen v obchodním kontaktu. Jestli jste ji ještě nečetli, vřele doporučuji.

Komunikace je jako most POROZUMĚNÍ, který stavíme společně s partnerem. **Schopnost sdělovat** je jedna polovina mostu. Druhou stejně důležitou polovinou je **schopnost naslouchat**. Například umím říct manželovi, že se mi nelíbí, když nechává ponožky u postele. A dokážu si v klidu (klid v hlase, slovech, obličejí i gestech) vyslechnout jeho názor na tuto záležitost.

Naslouchání – proč je důležité?

Někdy mi doslova naskakuje husí kůže, když mi lidé popisují, jak spolu doma (ne)mluví. Jak je bolí, když se nemají komu světit s tím, co je trápí, o čem přemýšlejí, co považují za důležité, co během dne zažili, jakou báječnou knížku právě čtou, co je naštvalo v práci, z čeho mají strach... Přitom sedí často blízko sebe. Snaží se něco říct, ale vidí, že je druhá osoba nevnímá. Sleduje televizi. Listuje novinami. Surfuje po internetu. Během rozhovoru odchází.

Naslouchání je o **porozumění** a **sebedůvěře**. Porozumění ze strany druhých v nás utužuje sebedůvěru. Dává nám signál o vlastní hodnotě. Pomáhá nám ujasnit si své pocity a myšlenky. Potvrzuje, že **jsme součástí** vztahu. Jsme pro někoho důležití. **Jsme zapojeni do sítě**. Tuto potřebu máme už jako kojenci.

Znáte ten osvěžující pocit, když si povídáte s někým, kdo vás vnímá – soustředěně, vědomě a viditelně?

Jak říkají psychologové, za vším je TOUHA být pochopen, potřeba ocenění, porozumění a sociální odezvy. Velmi bolestivé je, když se s neschopností naslouchat setkáváme u lidí, na kterých nám obzvlášť záleží. Jsou v naší blízkosti. Počítáme s tím, že nám budou rozumět a přitom narážíme na lhostejnost nebo odmítnutí. To může vyvolávat velmi nepříjemné **pocity odcizení, osamělosti a bezmocnosti**.

Zkrátka, když nám ostatní naslouchají, pomáhají nám získat **pocit, že jsme v pořádku**. Tento projev uznání je podmínkou pro udržení kladného hodnocení sebe sama, naší sebeúcty. Což se opět odráží v tom, jak spolu mluvíme.

Naslouchání – co nám brání?

Naslouchání se dá naučit, když budete chtít. Není to ale snadné. Výzkumy ukazují, že až 80 % lidí neumí naslouchat. Kvalitu naslouchání snižuje rychlý životní styl. Doba, kdy jsme schopni věnovat mluvcímu plnou pozornost, se stále zkracuje.

Naši schopnost soustředit se oslabuje i náš **mozek**. Myšlenky se v mozku tvoří až 3–4krát rychleji, než mluvíme. To svádí k tomu, abychom si připravovali odpověď, zatímco druhý mluví, nebo dokonce mysleli na něco zcela jiného.

Další překážkou naslouchání je **sobectví**. Základem naslouchání je **empatie**. Můžeme jí dosáhnout

jen tím, že potlačíme přehnaný zájem o sebe sama a snažíme se pochopit toho druhého. Je to základ navázání dobrých vztahů. Výsledek naší intuíce a opravdu notného sebeovládání.

Být dobrý posluchač znamená **nesobecké sebezapření**. Vyžaduje od nás:

- projevit zájem o mluvcího – o to, co říká,
- udělat si na rozhovor čas,
- odložit vlastní vzpomínky, plány, názory, předsudky a zkušenosti,
- dostat pod kontrolu svá očekávání, představy, vzpomínky,
- utlumit vlastní emoce.

To, nakolik jsme schopni potlačit vlastní potřeby po dobu naslouchání, závisí:

- na naší osobnosti,
- momentálním stavu naší mysli,
- vztahu k mluvcímu.

Možná jste se také setkali s tím, že někteří lidé otáčejí téma hovoru vždycky k sobě samému. Psychologové vidí za tímto chováním narcismus, hypochondrii nebo obyčejnou nezralost, která způsobuje, že těmto lidem zůstává velmi malý prostor na to, aby dokázali přemýšlet o něčem jiném než o sobě.

Jsou také lidé, kteří toho moc nenamluví, ale nedokážou naslouchat, aniž by druhému nevnocovali svůj názor. Nejsou sobečtí, ale spíš egoцентриčtí tj. upoutaní k vlastnímu úhlu pohledu.

U naslouchání je důležité, abychom se snažili pochopit, co nám druhý člověk **skutečně** říká. Dáváme si pozor:

- abychom mu nevkládali do úst vlastní názory,
- abychom jeho problém nezlehčovali,
- abychom se mu hned nesnažili poradit,
- abychom mu dali dostatečný prostor ke sdělení vlastních myšlenek.

TIP

Chcete si zkusit, jak dobrý jste posluchač? Příležitosti během dne máme opravdu hodně. Zkuste si třeba dnes sednout s člověkem, na kterém vám opravdu záleží. Nabídněte mu nějaký nápoj a také si něco nachystejte. Na konci rozhovoru se podívejte, kdo vypil více. Pokud jste to vy, pak jste dobrý posluchač. Váš partner se patrně dostal častěji ke slovu.

Naslouchání – jak na to?

Naslouchání znamená, že jsme vnímaví a pozorní k osobě, která právě mluví.

Svůj zájem můžeme dávat najevo slovně. Například tak, že zopakujeme, co partner právě řekl (echo), řekneme svůj pohled na věc (reflexe), nebo shrneme důležité informace (sumarizace).

Důležité je zachovat soulad mezi tím, co říkáme a jak to říkáme. V **řeči těla** se aktivní naslouchání projevuje uvolněným držetím těla, klidným přerušovaným očním kontaktem, přiměřenými úsměvy a příkyvováním.

Základním pravidlem je, že vlastní myšlenky a názory předkládáme, až partner úplně dokončí svou myšlenku. Druhého člověka můžeme přerušit pouze ve třech případech:

1. uráží nás svým chováním nebo slovně,
2. opakuje se (spirála),
3. soustavně nás přerušuje.

Ke klíčovým **technikám aktivního naslouchání** patří povzbuzování, objasňování, parafrázování, zrcadlení pocitů, shrnování. Pojďme si je nyní v krátkosti představit.

Povzbuzování

Smyslem povzbuzování je projevit zájem o to, co nám partner říká a povzbudit ho, aby mluvil dál. Můžeme k tomu použít neverbální signály (oční kontakt, pokyvování) i slovní pobídnutí např. „A co bylo dál?“ „Aha, a co jste na to řekla?“ Důležité je, abychom se dokázali ovládnout a nedávali najevo svůj souhlas, či nesouhlas.

Objasňování

Cílem objasňování je získat více informací. Pomáhá upřesnit důležitá fakta o problému, se kterým za námi partner přišel. U této techniky je také velmi důležité, abychom se zdrželi vlastních komentářů a hodnocení. Vyžaduje od nás notnou dávku sebeovládání. Ptáme se bez sugestivního podtextu (ve slovech i gestech). Používáme otevřené otázky typu: „Co se konkrétně stalo? Kdy se to stalo? Jak to probíhalo? Kdo u toho byl?“ Pomůže vám, když si představíte, že sepišujete formální objednávku nebo zápis z jednání.

Parafrázování

Parafrázováním dáváme najevo, že posloucháme a snažíme se porozumět. Zároveň si průběžně ověřujeme, že správně chápeme podstatu sdě-

lení a slyšíme vše důležité. To, co slyšíme, říkáme svými slovy. Používáme výrazy typu: „Jestli tomu dobře rozumím, tak...“

Zrcadlení pocitů

Zrcadlením naznačujeme svou snahu pochopit pocity druhého. Snažíme se je pojmenovat a umožňujeme tak druhé osobě tyto pocity znovu poznat a přehodnotit. Používáme otázky typu: „Vypadá to, že vás to pěkně naštvalo.“ „Slyším ve vašem hlase únavu, je to tak?“ „Asi jste zklamaný?“

Shrnutí

Shrnutím zopakujeme důležitá fakta a myšlenky rozhovoru a vytvoříme tak základ k řešení problému. Například: „Takže jsme se dohodli na tom, že...?“

Mluvím srozumitelně?

Schopnost sdělovat je druhou polovinou našeho mostu porozumění. Mluvit srozumitelně znamená, že náš partner pochopí, co mu říkáme. Někdy se také říká, že komunikace je to, čemu rozumí druhá strana.

Podmínkou srozumitelnosti je **stručnost**. Čím méně mluvíme, tím víc si druhá strana zapamatuje. Mluvíme bez ironie, ponižování a vyhrožování. Pokud námi lomcuje hněv nebo zlost, raději mlčíme a snažíme se nejprve uklidnit.

Dalším předpokladem porozumění je, že používáme takové výrazy, kterým oba rozumíme.

Důležitou roli hraje také náš hlas. Měli bychom se snažit mluvit pomaleji. Když položíme otázku, je slušné počkat na odpověď.

Závěrem

Možná vás překvapilo, jak málo jsme se v zamyšlení nad tím, jak mluvit přesvědčivě, věnovali okamžiku sdělování. Okamžiku, kdy své myšlenky vyslovujeme.

Mám pocit, že o tom, jak správně mluvit, bylo už napsáno hodně. Dobrých knih o vzájemném respektu a naslouchání by mohlo být mnohem více. Mou srdeční záležitostí je například *Zapomenuté umění naslouchat* od M. P. Nicholse. Listuji v knize opakovaně už několik let a pořád objevuji nové a nové myšlenky.

Naslouchání je pro mne víc než jen jedna ze součástí mezilidské komunikace. Jsem přesvěd-

čená, že když se zaměříme na člověka, se kterým mluvíme, uděláme si na něj čas, budou naše rozhovory příjemnější, přesvědčivější a my budeme mnohem spokojenější a vyrovnanější.

INFORMAČNÍ ZDROJE:

- DEVITO, J. A. Základy mezilidské komunikace. Praha: Grada, 2008. 512 s. ISBN 978-80-247-2018-0.
- HOSPODÁŘOVÁ, I. Obchodní jednání – kde je problém? Praha: Expertis, 1997. 51 s. ISBN 80-902446-0-2.
- NICHOLS, M. P. Zapomenuté umění naslouchat. (Proč naslouchání prospívá vztahům) Praha: Návrat domů, 2005. 300 s. ISBN 80-7255-106-X.
- POKORNÝ, J. Manuál tvořivé komunikace. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2004. 300 s. ISBN 80-7204-330-7.
- VYMĚTAL, J. Průvodce úspěšnou komunikací. Efektivní komunikace v praxi. Praha: Grada, 2008. 328 s. ISBN 978-80-247-2614-4.

Mgr. MONIKA AMBROŽOVÁ, lektorka komunikace a vzdělávání dospělých
Zabývám se tématy komunikace, snižování stresu a psychologii učení dospělých. Školím od roku 2001. Vystudovala jsem obor Sociologie-Andragogika na Univerzitě Palackého v Olomouci. Tehdy jsem andragogice propadla. Pochopila jsem, že školení může být nezapomenutelný zážitek, když je promyšlené a připravené pro konkrétního člověka. Proto raději školím menší skupiny. Lidi nepředělávám. Neučím je, aby dělali něco, co je proti jejich přesvědčení. Naopak se snažím, aby našli své přednosti a na nich postavili svůj pracovní i soukromý život. Mým přáním je, aby si každý ze školení odnesl jen jednu informaci, kterou začne okamžitě používat a pomůže mu.

Postřehy z výběrové komise dotačního programu Knihovna 21. století aneb Pár tipů jak se stát úspěšným žadatelem

V letošním roce proběhlo zasedání komise 6. března na Ministerstvu kultury ČR, které sídlí na Maltézském náměstí v Praze. Komise je tvořena sedmi členy z knihoven různých druhů a velikostí, čímž je zajištěn její široký profesní záběr. Účast v ní je omezena na tři roky. Jednání přihlíží také zástupci MK ČR.

K hodnocení bylo předloženo 213 projektů z okruhů 1–3. Úkolem každého komisaře bylo během přibližně tří týdnů všechny žádosti pročíst a doporučit je, nebo zamítnout k dalšímu projednávání o přidělení financí. Jedná se o nelehký úkol také proto, že úroveň zpracování projektů

TIP

Až budete chtít někoho přesvědčit, zeptejte se sami sebe:

- **Znám představu, názor druhé strany na věc, kterou chci změnit?**
- **Jsem o svém názoru opravdu přesvědčený?**
- **Umím svůj názor, nápad srozumitelně vysvětlit?**
- **Umím viditelně a soustředěně naslouchat?**
- **Dokážu se zdržet vlastních hodnotících soudů?**

není mnohdy dostatečná. Některé projekty jsou předkládány bez požadovaných informací, s neúplným či nejasným popisem, nadsazeným rozpočtem, neuznatelnými položkami v rozpočtu apod. V posledních letech se hodnocení komise ubírá cestou *raději podpořit méně projektů, zato maximální možnou částkou.*

Jak tedy napsat projekt, který má šanci na úspěch? Především je nutné si důkladně prostudovat pokyny vydané MK ČR. Pokud si v průběhu tvorby projektu není žadatel něčím jistý, je vhodné to konzultovat. Obrátit se může jak na nadřízené knihovny (v případě menších knihoven v rám-

ci výkonu regionálních funkcí), tak i přímo na kontaktní osobu uvedenou ve vyhlášovacích podmínkách.

Tvůrci žádostí by měli mít na paměti, že dotační řízení Knihovna 21. století bylo zřízeno na podporu multikulturního dialogu, práce s handicapovanými uživateli, ke zpřístupnění „nadstandardních“ služeb uživatelům, nikoli na „pouhé“ vybavení knihoven nábytkem, technikou a literaturou.

Je potřeba počítat s tím, že výše přidělené dotace může být až 50 % celkových nákladů na projekt, ale může být i nižší. Může se tedy stát, že spoluúčast žadatele bude na konci vyšší. V případě jakýchkoli zásadních změn v projektech je nutné informovat MK ČR.

Žádost

V žádosti je potřeba pravdivě a správně vyplnit formální i statistické údaje o žadateli. Název projektu by měl skutečně odpovídat jeho obsahu. Opomenuta by neměla být ani informace o přidělených dotacích z minulých let.

Před sestavením rozpočtu je důležité vytvořit reálný odhad nákladů – tj. zjistit si honoráře autorů, které chceme pozvat, kolik a jakého materiálu bude potřeba, cenu licencí, publikací apod. Nelze vytvořit projekt bez ověření těchto informací. Rozpočet projektu musí dávat smysl a být co nejvíce čitelný, aby nedocházelo k domněnkám, že je v něm něco skryto.

Náklady na projekt je vhodné rozepsat. To znamená například neuvádět pouze odměny spisovatelům 10 000 Kč, ale jednotlivě rozepsat pozvané, případně předpokládané autory a konkrétní částku (třeba i takto: 4x místní spisovatel odměna á 1500 Kč). Stačí tak učinit alespoň v komentáři k rozpočtu v popisu projektu.

Velké problémy se vyskytují například v oblasti nákupu materiálu nebo propagace. Zde se objevují obrovské rozdíly v částkách na srovnatelné akce. Co některá knihovna dokáže udělat s minimem nákladů svépomocí, udělá jiná mnohonásobně draž prostřednictvím agentury. Opět je tedy dobré materiál i služby specifikovat a nenadhodnocovat. Přestože se jedná o uznatelnou položku, je vhodnější ji dát do spoluúčasti a dotaci žádat na účelnější záměry.

Často se též objevuje, že žadatel veškeré náklady rozepíše do tabulky tak, že na každou položku žádá 50 % a stejně se na ní hodlá podílet. Je ovšem opět lepší zvolit stěžejní náklady (samozřejmě uznatelné) a zbytek hradit ze spoluúčasti.

Pokud jsou zajištěny či předpokládány další finanční zdroje krytí (jiné dotace, sponzorské dary, předpokládané vstupné z akcí atd.), měla by být tato skutečnost uvedena, protože tyto projekty jsou komisí projednávány přednostně.

Popis projektu

V popisu není nutné se dlouze rozepisovat (rozsah 1–2 strany), nejedná-li se o rozsáhlý nebo neobvyklý projekt. Žadatel má stručně a jasně popsat současný stav, vysvětlit co projektem hodlá řešit a pamatovat na to, že hodnotitel nemusí být s touto problematikou obeznámen. Cíl by měl korespondovat s výzvou. Dále by mělo být zřejmé, kolik je na záměr požadováno peněz, nezapomenout na podrobnější rozpočet, případně komentář k němu, časový harmonogram, propagaci a očekávaný výsledek.

Pokud je žádáno na pokračující akci, nelze předkládat každoročně projekty se stejným popisem, kde nedošlo k žádné změně. Je-li komisař ve funkci první rok, ničeho si zřejmě nevšimne. Jedná-li se ovšem o člověka, který je v komisii po druhé či potřetí, s velkou pravděpodobností to zaznamená a má možnost si tuto skutečnost přezkontrolovat. Je jasné, že s takovýmto projektem si nikdo nedal žádnou práci a může být automaticky odložen.

Podobné je to v případě, že jedna knihovna předkládá více projektů. (V rámci dotačního řízení je možné předložit až tři projekty.) Je třeba dát pozor na to, aby nebyly shodné, byť i jen v některých částech. A nebylo v nich žádáno na stejnou věc, přestože se jedná zdánlivě o jiný projekt.

V případě, že se na jedné akci podílí více knihoven, je vhodnější projekty spojit a žádat společně pod záštitou jednoho z partnerů nebo je alespoň uvést. Působí to lépe a přehledněji.

Jestliže má žadatel k dispozici vzorovou žádost, je nutné, aby nebyla opsána doslovně pouze s dosazením platných jmen, názvů a údajů. Každá žádost by měla být jedinečná.

Malé vysvětlení k jednotlivým tematickým okruhům

V okruhu č. 1 *Podpora práce s národnostními menšinami a integrace cizinců* je důležité uvádět rozsah skupiny (i kvalifikovaný odhad), na kterou je projekt zacílen. Při nákupu literatury musí být zřejmá jeho opodstatněnost i využitelnost a uvedena informace o velikosti stávajícího fondu. Nelze si tímto způsobem jen obnovit nebo doplnit

vlastní fond. Hodí se také uvést předpokládaný počet zakoupených svazků, vyšší případně slevy na tento nákup, odkud bude nakupováno atd.

Okruh č. 2 *Podpora všeobecné dostupnosti knihovnických služeb pro občany se zdravotním postižením* vznikl na podporu slabozrakých a nevidomých uživatelů. Zakoupené dokumenty by tudíž neměly sloužit běžným uživatelům. Často se vyskytuje problém s rozlišením zvukových knih a audioknih. Za zvukové knihy jsou považovány zvukové záznamy na CD nebo ve formátu mp3 sloužící pouze nevidomým a slabozrakým, pořízené prostřednictvím např. knihovny a tiskárny pro nevidomé K. E. Macana. Za audioknihy jsou považovány zvukové záznamy z běžné komerční produkce, jejichž nákup není z dotace podporován. Stejně jako v okruhu č. 1 musí být uveden počet uživatelů (i kvalifikovaný odhad).

V okruhu č. 3 *Kulturní, výchovná a vzdělávací činnost* se každoročně sejde nejvíce žádostí. Jeho hodnocení bývá časově nejnáročnější. Některé typy projektů jsou hodnoceny prioritně, obvykle se jedná o projekty s vícezdrojovým financováním, ale letos například i projekty, které využívají práce dobrovolníků. Předpokladem je samozřejmě jejich formální i věcná správnost. Dále se cení originalnost a jedinečnost.

Atraktivnost projektu zvyšuje i to, když se na něm podílí více knihoven. Jeho dostupnost je tedy určena vyššímu počtu uživatelů. Dotaci nelze použít na nákup knih do fondu, i kdyby se to týkalo tématu.

Je-li žádáno na vytvoření sborníku, musí být prokázána jeho využitelnost (regionálně, obrově). Je potřeba uvádět, kolik kusů má být vytištěno, jakým způsobem bude použit, bude-li jeho distribuce zpeněžena a předpokládaný výnos. Obecně není podporováno vydávání kuchařek, herbářů, lokálních průvodců apod.

Co se týká akcí, pokud je očekáván výtěžek, je nutné ho uvést mezi další zdroje financování projektu. Vybírání vstupného u finančně náročnějších akcí by mělo být samozřejmostí.

Závěrem je třeba podotknout, že přidělením financí a realizací projektu povinnosti žadatele resp. příjemce dotace nekončí. Do data stanoveného MK ČR, obvykle do 15. ledna následujícího roku, musí zaslat vyúčtování a zhodnocení projektu. Pokud tak nebude učiněno, hrozí sankce nebo příkaz vrácení peněz a odmítnutí všech žádostí podaných na MK ČR v následujícím roce.

Za komisi pro Knihovnu 21. století sepsala **JANA SIKOROVÁ**

V květnu letošního roku uplynulo 91 let od zahájení pravidelného rozhlasového vysílání v Čechách. Knihovna Českého rozhlasu je o necelých deset let mladší, první písemné záznamy v přírůstkovém seznamu pocházejí z roku 1932. Fond knihovny byl doplňován formou knižních darů a recenzních výtisků. V počátcích byl knihovní fond budován živelně, teprve postupem doby získala akvizice odborný základ se zvláštním zřetelem k požadavkům rozhlasového vysílání. Na Knihovnu Českého rozhlasu se nikdy nevztahovala žádná cenzurní opatření, a tak fond zůstal v době minulé (po roce 1948 i 1968) nenarušen. Navíc jej po roce 1990 obohatily knihy z exilových vydavatelství Index, Sixty-Eight Publishers, Konfrontace a Rozmluvy. Knihovna Českého rozhlasu je organizačně začleněna pod Archivní a programové fondy spolu s Archivem a Gramoarchivem ČRo, Fonotékou a Hlavním katalogem.

Hlavním posláním knihovny je podpora programu – připravuje podklady pro potřeby vysílání Českého rozhlasu, provádí rešeršní činnost a zpracovává bibliografické informace. Umožňuje přístup k informacím z rozhlasové historie studentům, badatelům i laické veřejnosti. Knihovna provádí vlastní výpůjční agendu sloužící převážně k programovým, ale i studijním účelům. Zajišťuje také výpůjčky prostřednictvím meziknihovni i mezinárodní meziknihovni výpůjční služby. Další významnou činností knihovny je agenda tisku – objednávky, evidence, rozdělování a fakturace tuzemského i zahraničního tisku pro jednotlivá oddělení Českého rozhlasu.

Knihovní fond dnes tvoří necelých 70 000 knihovních jednotek, které jsou tematicky rozděleny do 33 oborů. Vedle beletrie, poezie, dětské literatury, politiky, přírodních věd, filozofie a jiných je vybudováno oddělení týkající se rozhlasového vysílání, žurnalistiky i ostatních médií. Tento fond obsahuje publikace nejen z historie rozhlasu, ale hlavně tituly týkající se rozhlasové teorie – např. texty rozhlasových přednášek, interní učební texty pro rozhlasové pracovníky, zprávy z rozhlasových výzkumů, časopis *Rozhlasová práce*... Velice cenným informačním materiálem jsou rozhlasová periodika – *Radiojournal*, *Náš rozhlas*, *Týden rozhlasu*, *Školský rozhlas*, *Svět mluví*, *Týdeník Rozhlas*. Dalším pramenem k získávání zajímavých informací z rozhlasové historie jsou rozhlasové ročenky, především z let 1928 až 1939 (k obnovení vydávání ročenek došlo až v roce 1994). Svaz rozhlasových tvůrců vydává pravidelně Sborníky z tvůrčích akcí, které obsahují zajímavé články především o současné rozhlasové žurnalistice. Od roku 1999 vychází *Svět rozhlasu* – bulletin o rozhlasové práci, obsahující medailonky rozhlasových osobností, informace o mezinárodní rozhlasové spolupráci, články o historii Českého i Československého rozhlasu, odborné stati o rozhlasové technice a další zajímavosti ohledně rozhlasového vysílání.

V říjnu 1989 bylo zahájeno počítačové zpracování fondu v systému CDS/ISIS-MAKS. Postupně se začal budovat elektronický knihovní katalog. S přibývajícimi katalogizačními záznamy ovšem začal knihovní systém kolabovat, a tak od roku 2001 používáme ke katalogizaci systém RELIEF. Ten byl vybrán hlavně z důvodů kapacitních možností, tj. neomezenému množství hesel u jednotlivých záznamů. Celý knihovní fond je podrobně zheslován, v současné době dochází k retrokatalogizaci jednotlivých oborů a právě na základě této činnosti má Knihovna ČRo vybudováno značné informační zázemí a může poskytovat své služby napříč stanicemi Českého rozhlasu. V letošním roce dojde k upgradu stávajícího systému a k přípravě automatizace výpůjčního protokolu.

Knihovna připravila v uplynulých letech podklady pro rozhlasové publikace *Od mikrofonu k posluchačům*, *99 významných uměleckých osobností rozhlasu* a *99 významných tvůrců rozhlasových doku-*

Vyhlášení soutěže Nadace knihoven

Nadace knihoven, Kladno, Gen. Klapálka 1641, vypisuje soutěž na podporu studijních cest do zahraničních knihoven v roce 2014

2. výzva

1. PODMÍNKY PRO PŘIHLÁŠENÍ DO SOUTĚŽE

1.1 Účastníci soutěže

Spolky, občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace, sdružení právnických osob, příspěvkové a rozpočtové organizace působící na území ČR.

1.2 Údaje v žádosti

Účastník se přihlásí do soutěže písemnou

žádostí, která bude obsahovat:

- název a adresu (včetně e-mailu) účastníka,
- údaje o zájemci, pro něhož je studijní cesta připravována, tj. profesní životopis včetně dosaženého vzdělání a funkce v současném zaměstnání, údaje o jazykových znalostech, popř. výčet již absolvovaných stáží, seznam publikovaných prací a proslovených přednášek,
- náplň studijní cesty, místo a termín konání cesty, očekávaný přínos pro účastníka soutěže,
- předpokládané náklady cesty.

1.3 Uzávěrka přihlášek

Žádost se odevzdává osobně nebo zasílá poštou na níže uvedenou adresu **do 7. 7. 2014**.

Rozhodující je datum na razítku podací pošty.

1.4 Zásilací adresa

Zásilací adresa pro přihlášky je **Středočeská vědecká knihovna v Kladně, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno, obálku označte slovem NADACE**.

2. VYHODNOCENÍ SOUTĚŽE

2.1 Posouzení přihlášek do soutěže

Žádosti účastníků soutěže posoudí správní rada Nadace knihoven do 21. července 2014 podle následujících kritérií:

- přínos studijní cesty pro instituci, ve které zájemce o studijní cestu pracuje,
- jazykové a odborné znalosti uchazeče,
- kvalita zpracované žádosti.

2.2 Výše příspěvku

Finanční příspěvek, který bude Nadací knihoven **hranzen výnosem z vkladu Nadačního investičního fondu**, činí **maximálně 50 % nákladů** na studijní cestu.

Podle počtu přihlášených Nadace zvází vyhlášení dalšího kola soutěže.

2014

mentů. Pravidelně spolupracuje se Svazem rozhlasových tvůrců a vydavatelstvím Českého rozhlasu Radioservis a. s. Podílí se na speciálních projektech Českého rozhlasu – v letošním roce se jedná o projekt *Znovu 89 k 25. výročí listopadových událostí, ke 100. výročí vypuknutí 1. světové války, příprava 70. výročí konce 2. světové války*. Každoročně připravuje materiály k významným historickým událostem – květnovému povstání 1945 a k srpnu 1968, kde rozhlas sehrál velmi důležitou roli. Úzce spolupracuje s jednotlivými stanicemi Českého rozhlasu – v předchozích letech na rozhlasovém putování Evropou, Francií, Velkou Británií, Itálií a Španělskem, v letošním roce se jedná o Polský rok, 100. výročí narození Bohumila Hrabala, silvestrovské vysílání, četba na pokračování z memoárů českých osobností, čeští umělci na frontách 1. světové války, finanční gramotnost aj. S výsledky práce knihovny se mohou posluchači Českého rozhlasu setkat v každodenním vysílání.

V roce 2005 se Knihovna ČRo ve spolupráci se stanicemi Vltava a Dvojka poprvé připojila k mezinárodní akci *Noc s Andersenem*. Od té doby ji pravidelně počátkem dubna každým rokem navštěvují i malí dětští čtenáři. Jsou pro ně přichystány různé literární kvízy, podle ukázek z rozhlasových pohádek a dramatizací hádají autory literárních předloh, dozvědí se informace o historii písma, vzniku knihtisku a mají možnost vidět i vzácné publikace z fondu rozhlasové Knihovny.

Knihovna Českého rozhlasu sídlí v historické budově na Vinohradské třídě 12, kde má k dispozici tři kanceláře a je zde umístěna příruční knihovna. Většina fondu je uložena v depozitáři v přilehlé budově v Římské ulici. V současné době má knihovna tři zaměstnance.

Případné dotazy, náměty a připomínky nám můžete napsat na následující e-mailovou adresu knihovna@rozhlas.cz.

Text a foto **EVA KOPŘIVOVÁ** eva.koprivova@rozhlas.cz
(obrazová příloha viz 3. str. obálky)

Piktogramy v knihovnách

Ve svých předešlých článcích jsem představila základní problematiku orientace ve veřejném prostoru. Zároveň jsem vysvětlila, jakým způsobem vnímají čtenáři a návštěvníci knihoven orientaci v interiéru. Dnešní článek bude více konkrétní a zaměříme se v něm na jeden z aspektů vizuální komunikace, kterým je sdílený obsah pomocí piktogramů.

Obecně užívané sady piktogramů

Uživatelé se s piktogramy v knihovnách setkávají hojně. V obecné rovině je knihovny

používají jako jednoduché zázaky a informace k orientaci (nekouřit, nejíst, wc apod.) nebo jako doplňky, například k označování fondů (detektivka, román pro ženy apod.). Praktické použití piktogramů je však mnohdy žalostné. Vizuální komunikace často vzniká bez znalosti koncepce tvorby a piktogramy leckdy ztrácejí požadovaný kontext.

Nezoufejte však nad zmíněnou situací, není to tak úplně vaše chyba. Ráda vás seznámím s obecnými pravidly tvorby piktogramů. Ale po pořádku...

Historie piktogramu jde ruku v ruce s vývojem písma, protože u vzniku každého písmového systému stál zpočátku piktogram, který byl vnímán jako primitivní forma komunikace. Jedná se o stylizovaný obrázek, který se od dob vzniku změnil v grafickou sofistikovanou slovní zkratku. Piktogram byl, je a bude srozumitelný různým kulturám, věkovým a jazykovým

skupinám. Charakterizuje určitou věc, činnost, vlastnost nebo kategorii. Zatímco první piktogramy vznikající v období mladšího paleolitu zobrazovaly lidi a zvířata, tedy lov jako činnost, 21. století staví piktogram na úroveň verbálního jazyka, který nezprostředkovává příběh. Jedná se o asociace zkušeností. Jeho význam sdělujeme prostřednictvím grafických symbolů – figur. Obsah symbolu je zprostředkován na základě společenského konsenzu a obsah figury je odvozen na základě podobnosti s realitou. Tyto graficky stylizované obrázky jsou nedílnou součástí každodenního provozu ve veřejném prostoru, kde fungují jako informační a orientační ukazatelé. Zvyšuje se důraz na potřebu jednoduchého a co možná nejsrozumitelnějšího způsobu komunikace, což souvisí s expanzivním vývojem moderních technologií a médií.

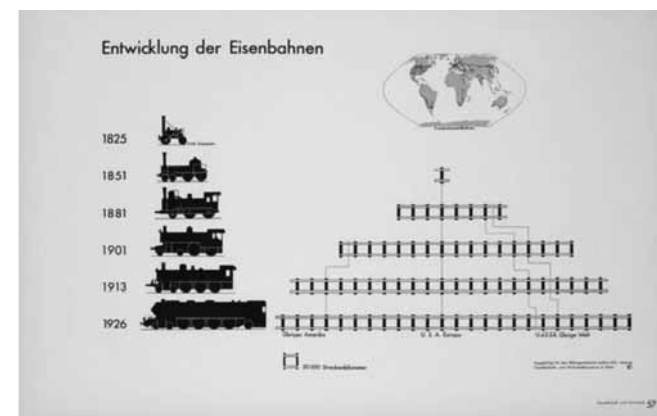
Historii lidstva vývoj piktogramů nejen provázal, ale i významně ovlivnil. Za zcela průlomový počín lze označit systém ISOTYPE (International System of Typographic Picture Education). Ve třicátých letech 20. století předvedl Otto Neurath, ředitel a zakladatel Sociálního a hospodářského muzea ve Vídni, novou metodu vzdělávání pomocí obrázků. Cílem bylo zobrazovat sociální, biologické a historické informace v obrazové formě. Vídeňské muzeum vytvořilo základ pro vizuálně atraktivní a zapamatovatelnou formu, která zásadním způsobem ovlivnila informační design. K designérské spolupráci si Neurath přizval německého výtvarníka a intelektuála Gerta Arntze.

Paralelně do diskuse o vizuálním jazyku přispělo mimo jiné i dění okolo německého Bauhausu, který byl syntézou dobových avantgardních tendencí. Filosofii této umělecko-průmyslové školy byla snaha o propojení současného umění a průmyslu. Tam, kde Neurath pracoval s fakty a konkrétními tvary, se naopak Bauhaus zabýval tvorbou abstraktních forem. Vznikl koncept vizuálního jazyka s abstraktními formami, jako je linie, tvar, textura a barva, jako základními jednotkami komunikace. S určitostí lze říct, že Isotype spolu s Bauhausem stojí na počátku teorie moderního grafického designu. Kultura se vizualizuje, zrak je dominantním nástrojem poznání.

Modernisté zrovnoprávnili vizuální a verbální jazyk. Digitální logika nových médií poté tyto jazyky promíchala. Obrazy a texty již nestojí vedle sebe, ale prolínají se, nahrazují a komunikačně zaměňují.

Pokud přijmeme fakt, že v interiérech knihoven budeme mluvit vizuálními znaky, pak se nabízejí dvě možnosti:

Oslovení profesionála, který výběr klíčových pojmů změnil v grafickou zkratku, tedy v konkrétní piktogram. Dodáte mu seznam pojmů a logo. Zní to velmi jednoduše, ale pro grafika to jednoduché nebývá. Piktogramová řada vznikne, pokud je u všech piktogramů (podobně jako při konstrukci abeced) uplatněna stejná úroveň stylizace motivů, shodná velikost a tvar plochy, na kterou jsou umístěny, a tehdy,

Ukázka ISOTYPE

Plakát s piktogramy

Ukázka piktogramů Knihovny města Ostravy s použitím negativního řešení a barvy jako identifikačního prvku k logu

Příklady www.thenounproject.com

když je respektován jednotný vizuální styl a grafické zpracování všech motivů.

Druhou variantou je volba grafického jazyka svépomocí. Zde doporučuji upustit od výběru polotovarů v prodejnách papírnictví. Není nic nevzhlednějšího než změřt samolepek na dveřích. Na ukázce je patrné, jak mohou stejné informace vypadat rozdílně.

my jsou zpracovávány v černobílé kombinaci, znázorněny v co nejjednodušších křivkách, a tedy funkcích, aby měly co nejmenší velikost.

Jedním z efektivních nástrojů vizuální komunikace je barevné poselství. Existují stereotypy, se kterými pohlížíme na barvy. Barvy jsou zásadními emocionálními nosiči informací. Co můžeme sdělit barvou a jak souvisí barvy s knihovnamy, o tom zase příště...

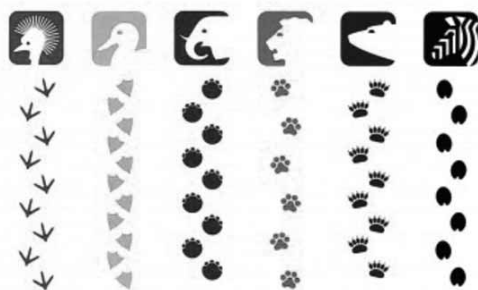
ANDREA PEŘÍKOVÁ

perikova@kmo.cz

Běžně používané piktogramy bez vizuální jednoty

Přesto, že odrazuji od laického přístupu, nabízím řešení. Tim je vyhledávání jednotlivých piktogramů na webech, které nabízejí bezplatné verze. Buďte jako součást grafických programů, nebo jako například www.thenounproject.com, který nabízí celé série vektorové grafiky. Při jejich použití je zajištěna optická jednotota. Piktogra-

Ukázka piktogramů ZOO Praha

INFORMAČNÍ ZDROJE:

- <http://www.vizualnikultura.cz/>
- <http://www.thenounproject.com/>
- <http://www.essl.museum/en/museum/schomer-haus>
- <http://www.zoopraha.cz/>

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

- Mgr. Monika Ambrožová – lektorka a konzultantka, Olomouc
- Mgr. Tomáš Foltýn – Národní knihovna ČR, Praha
- Mgr. Lenka Hanzlíková – Městská knihovna v Praze
- Helena Jalová – Městská knihovna Blansko
- Eva Kopřivová – Knihovna Českého rozhlasu, Praha
- Gabriela Modřanská – Městská knihovna Úvaly
- Mgr. Andrea Peříková – Knihovna města Ostravy
- Mgr. Jana Sikorová – Městská knihovna Znojmo
- Mgr. Jana Trubáková – Městská knihovna Blansko
- Mgr. Edita Vališová – Knihovna Jiřího Mahena Brno
- Mgr. Anna Vandasová – Národní knihovna ČR, Praha

Jak objevit autora prostřednictvím divadla

„Život je třešeň
Smrt její pecka
Láska je třešňový strom“

JACQUES PRÉVERT

Všichni, kdo mají to štěstí, že objevili kouzlo čtení, kouzlo prožívaných příběhů na stránkách knížek jistě řeknou – nejprve kniha, a pak se můžu podívat na film, jít do divadla, pustit si audio verzi. Ano, souhlasím, znám ale jednu výjimku. Nedávno se mi znovu potvrdilo, že je jedno divadlo, které dokáže zprostředkovat psané slovo takovým způsobem, že literatura, která nás dosud míjela, se pro nás stane zajímavou. Do toho divadla chodím už skoro dvacet let a za tu dobu mi pomohlo najít cestu k nejednomu spisovateli. Je to divadlo malé co do prostoru, ale velké svým literárním záběrem. Najdete ho v Praze na Národní třídě naproti Nové scéně. Jmenuje se Viola.

Jaké dveře mi tedy Viola v poslední době otevřela? Kterého spisovatele a jeho knihy pro mne objevila? Díky představení *Jako zázrakem / Jak dělat podobiznu ptáka* se mi zjevil svět poezie Jacquese Préverta.

K francouzské literární tvorbě mám odjakživa mírný odstup. S největší pravděpodobností proto, že neovládám tento pro mne sice na poslech krásný, ale na papíře absolutně nečitelný jazyk. Nebo možná, že jsem ještě nedospěla do období, kdy mne francouzská literatura osloví. Výjimkou jsou dva případy – François Villon a Jacques Prévert. Ve Villonově případě to způsobil překlad Jarmily Loukové. A u Préverta zmíněné divadlo Viola.

Poprvé (nepočítám-li školní léta) jsem jeho jméno zaregistrovala v titulcích filmu s Jeanem Gabinem – *Nábřeží mlh* (1938), kde byl uveden

jako scenárista filmu. Na rozdíl od francouzské literatury mám francouzskou kinematografii moc ráda. Tam totiž nemusím bádát, jak se jméno hlavního hrdiny vyslovuje. Ten film byl skvělý a já si řekla, že si něco od Préverta musím přečíst. Tak jsem to zkusila ... a nic. Nebavilo mě to. A najednou se ve *Viole* objevilo pásmo sestavené z jeho básní a dramatických hříček. Znovu jsem si řekla, zkus to ... a bylo to ono! Náhle už to nebyla slova na papíře, která

Náhle už to nebyla slova na papíře, která mi nic neříkala. Slyšet je zprostředkovaně – to jsem potřebovala. Texty ožily a objevila jsem Prévertovu Paříž s nábřežím, parky, deštěm i kavárnou. Veselou i smutnou, jarně krásnou i podzimně zadumanou.

mi nic neříkala. Slyšet je zprostředkovaně – to jsem potřebovala. Texty ožily a objevila jsem Prévertovu Paříž s nábřežím, parky, deštěm i kavárnou. Veselou i smutnou, jarně krásnou i podzimně zadumanou.

Jeho poetické popisy úplně obyčejných věcí, jako je citrón, pták, strom – věci, kterých si v každodenním životě většina z nás ani nevšimne, protože jsou úplně obyčejné a všední. Zdánlivě všední. Stačí se jen zastavit a dívat se o trochu déle. Víím, že to v dnešní uspěchané době není lehké, ale zkuste se někdy zastavit a spolu s Jacquesem Prévertem objevit alespoň jednu obyčejnou věc znovu. Viola vám v tomto představení k tomu dává příležitost.

Prévertovy verše a literární hříčky najdete například ve výběrech *Jsem jaký jsem* a *Jako zázrakem* či ve sbírce *Není se čeho bát*. Věřte mi, je to básník nadčasový.

K básnické sbírce *Jsem jaký jsem* se vracím stále častěji. Vydal ji Československý spisovatel v roce 1983 v rámci Klubu přátel poezie. Kromě výběru z básnickovy tvorby v překladech například Františka Hrubína, Karla Sýse nebo Jiřího Žáčka knížka nabízí krásný doslov Václava Kubína a chronologický přehled Prévertovy tvorby. Uvědomíme si, že neobsahovala pouze literární rovinu, ale také oblast filmovou a divadelní (scénáře nebo kabaretní texty...).

*Kdepak to nezpívám já
ale květy které jsem viděl
Kdepak to se nesměju já
ale víno které jsem vypil
Kdepak to nepláču já
ale láska kterou jsem zabil*

JACQUES PRÉVERT

Než jsem objevila krásu poezie Jaquese Préverta, byl jen jeden básník, který ve mně svými verši dokázal vyvolat dávno zapomenuté okamžiky včetně barev a vůní. Dnes mám takové básníky dva.

Jan Skácel mi svou poezií ukazuje krajinu mého dětství a ve verších Jaquese Préverta znovu vidím všechna místa, na která jsem se během svého života měla možnost podívat. V jeho poezii se odrážejí mé cesty po světě tak jasně a já vím, že nikdy nevyblednou. Ráda cestuji prostřednictvím jeho poezie, abych si nakonec znovu uvědomila, že svět se skládá z těch úplně nejobyčejnějších věcí – a ty jsou na celém světě stejné.

Václav Kubín ve svém doslovu nazývá Jaquese Préverta básníkem epochy. Já osobně ho považuju za básníka svého srdce.

GABRIELA MODŘANSKÁ

✉ gabriela.modranska@seznam.cz

KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH

HELENA JALOVÁ ✉ jalova@mk.blansko.cz

JANA TRUBÁKOVÁ ✉ trubakova@mk.blansko.cz

Jak jsme hledali tajemství aneb O Moravském krasu jinak

Každý region skrývá nějaké tajemství, které ještě čeká na své objevení. Mladí čtenáři z knihoven, které patří do pověřené působnosti regionálního oddělení Městské knihovny Blansko, ho mohli hledat nad zemí či pod zemí. Pro děti byl ve školním roce 2012/2013 připraven projekt **Putování nad zemí i pod zemí**, který se zaměřil na seznámení s tematikou Moravského krasu, jeho pověstmi, objeviteli, významnými regionálními osobnostmi, tajemstvím a krásou.

Do projektu se mohly zapojit jak knihovny, tak školy. Během roku se děti prostřednictvím různých besed a setkání se zajímavými lidmi sezna-

Foto archiv knihovny

movaly s přírodními krásami a historií této oblasti. V knihovnách se četly báje a pověsti, kromě setkání byly organizovány také výlety. Všechna tato aktivita měla být inspirací k tvorbě všech účastníků, k malování, psaní a vyrábění.

V menších obecních knihovnách našeho regionu jsou oslovovány pro takovou spolupráci nejen děti, ale i rodiče. Společně s knihovnicí čtou i tvoří, organizačně se podílejí na aktivitách v knihovně a zúčastňují se jich podle svých možností. Naše čtoucí rodiny se také mohou setkávat dvakrát ročně na společném regionálním literárním putování, při němž objevují zajímavosti okolí. Za tím vším, a to již od roku 2008, stojí snaha podporovat dětské čtenářství, která vychází z myšlenek akce *Celé Česko čte dětem*.

Tohoto konkrétního projektu, který byl organizován jako 5. ročník, se zúčastnilo jedenáct venkovských knihoven. Spolupracovalo s námi 230 účastníků a na jeho konci proběhla v prostorách Městské knihovny Blansko slavnostní vernisáž společné výstavy. Ta byla pro veřejnost otevřena v září 2013 a stala se inspirací pro další práci s dětmi v knihovnách.

Trochu jinak organizovala kolegyně tento projekt ve studovně a čítárně Městské knihovny Blansko. Navázala spolupráci se základními i středními školami, Domovem Olga, Senior centrem

a Klubem důchodců v Blansku. Přizvala na besedy speleologa Moravského krasu, ředitelku Muzea Blansko, místní novináře a spisovatele a další zajímavé osobnosti regionu.

Na besedách si také četli z knih o Moravském krasu, byli například se skřítky v temných jeskyních, s lesními žinkami u Sloupu, s čarodějnicí v Kateřinské jeskyni... Povídali si o osobnostech města Blanska a blízkého okolí, o lidech, kteří zde zanechali svůj nesmazatelný otisk. Při procházkách centrem města si všímali názvů ulic, které nesou jména těchto osobností – například ulice K. J. Mašky, Skotákova, Žalkovského, Wanklovo náměstí... Studovna Městské knihovny Blansko uspořádala jednadvacet besed a setkání, které navštívilo 807 zájemců.

Nutno říci, že to byla velmi krásná práce, obohacená o vzácná setkání jak s partnery na besedách, tak s těmi, pro které jsme je uspořádali.

Šťastná jízda čtenářskou tramvají

V březnu loňského roku u příležitosti oslav *Března – měsíce čtenářů* spatřila v Brně světlo světa originální tramvaj, jež nad rámec běžného provozu přijala za své hned několik dalších zajímavých cílů. **Cestujícím usnadňuje dopravu městem, provází je každodenním životem a ne-tradičním a poutavým vzhledem přináší do rušných ulic pohodu, optimismus a co je hlavně, motivuje a inspiruje k četbě či návštěvě knihovny.** Tisíce cestujících jsou pohodlím tramvaje zvány do knihovny a povzbuzovány v touze prožít na vlastní kůži tajuplný svět literatury. To vše dokáže jedna tramvaj, pokud je čtenářská! Jak taková tramvaj vypadá? Můžete si ji společně s dalšími fotografiemi, které tento článek doplňují, prohlédnout na poslední stránce obálky *Čtenáře*.

Tramvaj je prostoupena knihovnou takřka všemi póry, na první pohled zaujme jak ztvárněním exteriéru, tak posléze i vnitřním prostorem vozu. Zvnějšku je poseta letícími písmeny, jež se stáčejí do stránek otevřené knihy, z níž plynule přecházejí do souboru 100 vyobrazených knih. Jejich názvy, které si mohou zvenku cestující snadno přečíst, nejsou vybrány náhodně – jedná se o soubor nejpůjčovnějších knih. Tato skladba tedy odráží vkus čtenářů knihovny a ostatní zájemce pobízí k četbě titulů. Jak ale plyne z textu, tramvaj toho umí mnohem více – umí ukrátit dlouhou cestu prostřednictvím nabídky pravidelně aktualizovaných knižních úryvků a tipů vycházejících z osobních doporučení zaměstnanců knihovny, pomocí QR kódů umožňuje prohlížet knihy v on-line katalogu, stahovat volně dostupné e-knihy, připojit se na profily knihovny v sociálních sítích apod. Její vnitřní pojetí vybízí k návštěvě knihovny, upozorňuje na zajímavé akce, nové služby, přibližuje dění v knihovně. Dojem knihovny je v interiéru umocněn tematickým rozlišením prostoru, což znamená, že v přeneseném slova smyslu se můžete uvnitř tramvaje ocitnout v dětském oddělení (v místě pro kočárky), v oddě-

lení pro dospělé, hudebním apod. Prostřednictvím interaktivní mapy je možné sledovat aktuální trasu a polohu vozu v městě Brně. Není proto pochyb, že její provedení v duchu hesla kampaně **Knihovna v tramvaji – tramvaji do knihovny** vyzývá k již zmíněnému: „Nastupte si, prosím... a staňte se našimi čtenáři.“

TRAMVAJ V AKCI

Kromě každodenního provozu jsou v tramvaji během roku realizovány různé čtenářské kampaně. Za zmínku stojí například akce *Knížní revizor*. Speciální revizoři, na rozdíl od těch běžných, za určitých podmínek cestující odměňují. Onou rozhodnou okolností není nic jiného než čtení – od knižního revizora tak může čtoucí cestující obdržet na památku drobný dárek. K publicitě lze tramvaje využít i pro potřeby mezinárodních vztahů. Vhodným příkladem je realizované setkání představitelů partnerských měst Brna a Stuttgartu, jež proběhlo v odstavené tramvaji s doprovodným kulturním a zábavným programem v dubnu tohoto roku symbolicky v místě, kde byla tramvaj slavnostně pokřtěna a uvedena do provozu. Program u tramvaje zval zájemce a kolemjdoucí k posezení s knihou nad šálkem kávy, příjemnou atmosféru doplňovala hudba, dostupné byly i nové propagační předměty knihovny apod. Další podobná setkání na sebe určitě nenechají dlouho čekat.

NOVÁ GRAFIKA

Se zdařilou grafickou výzdobou tramvaje se čtenář-cestovatel setká i mimo vlastní prostor vozu. Nový design se promítl do vizuálního stylu knihovny, jeho prvky najdeme v kolekci propagačních předmětů (čtenářské hrníčky, placky, magnetky, záložky, kalendáře, pohlednice...), ve virtuálním prostoru knihovny (web, sítě...) či na plakátech a všech oficiálně vydávaných tiskovinách. Implementován je v Ústřední knihovně i v celé síti 31 poboček, čímž se stává čitelným širokému okruhu veřejnosti.

Hrníček ze série propagačních předmětů knihovny

místo. Ocenění náleží i partnerům projektu, Dopravnímu podniku města Brna a grafické firmě Kangaroo.

„Projekt je v rámci České republiky svým provedením unikátní, podporuje čtení, vzdělání, kreativitu myšlení, šíří dobré jméno knihovny a umocňuje pozitivní tvář města Brna.“

Podrobnosti najdete na webu knihovny www.kjm.cz/tramvaj a www.ifla.org/node/8562.

Již v úvodu slavnostního křtu tramvaje jí „kmo-tři“ přáli řadu šťastných jízd, spokojené cestující a čtenáře. K tomuto přání se nyní po roce úspěšného provozu s radostí připojují i já.

Text a foto **EDITA VALIŠOVÁ** redaktor@kjm.cz

POZVÁNKA

Mapová sbírka Přírodovědecké fakulty UK pořádá za podpory Ministerstva kultury ČR výstavu

Poklady mapové sbírky

Expozice představuje unikátní rukopisné mapy, staré atlasy a digitalizované glóby, které nejsou běžně dostupné v jiných sbírkách. Prezentuje především zcela nově objevené světové unikáty, zejména Gijsbertsonovu mapu Evropy, De Witovu mapu Německa nebo Camociův plán obléhání Malty Turky. Celý soubor kartografických expozic bude v této podobě vůbec poprvé prezentován veřejnosti. Výstava potrvá do **31. července 2014**.

SLOVNÍK ROKU MAGNESIA LITERA NEJKRÁSNEJŠÍ ČESKÉ KNIHY

V jarních měsících jsou u nás už tradičně předávána knižní a nakladatelská ocenění, což částečně vrcholí na mezinárodním knižním veletrhu Svět knihy Praha. I letos si od 15. do 18. května na pražském Výstavišti mohli návštěvníci prohlédnout kolekci oceněných slovníků, byť vítězné tituly byly zveřejněny už 14. února na <http://jtpunio.org>, a také soubor nejkrásnějších českých knih za rok 2013. Ten byl poprvé představen na slavnostním předání ocenění tvůrcům 23. dubna v letohrádku Hvězda.

Podstatně jinak to bylo s výsledky soutěže Magnesia Litera. Veřejnost se s nimi seznámila prostřednictvím přímého televizního přenosu na ČT Art 8. dubna. Přestože všechny informace kolem oceněných knih můžeme najít na internetu, myslíme si, že celkový přehled na jednom místě není nikdy na škodu.

Cena SLOVNÍK ROKU 2014

Do 21. ročníku soutěže pořádané Jednotou tlumočnicků a překladatelů (JTP) bylo přihlášeno 91 titulů. Odborná porota, složená ze zástupců profesních překladatelských a tlumočnických organizací z České a Slovenské republiky a dalších odborníků, rozhodla následovně:

Hlavní cena SLOVNÍK ROKU 2014

(spojena s finanční odměnou 20 000 Kč věnovanou JTP)

- Jiří Padevět: *Průvodce protektorátní Prahou* (Academia)

Cena poroty za překladový slovník

(spojena s finanční prémie 10 000 Kč, kterou věnuje Asociace konferenčních tlumočnicků ASKOT)

- Branka Radojković Kubešová: *Česko-srbský slovník* (Srbské sdružení sv. Sáva, sdružení srbské menšiny v ČR a Srbské kulturní centrum)

Cena poroty za výkladový slovník

- *Kniha filozofie* (Euromedia Group, k. s. – Knižní klub)

Cena poroty za encyklopedické dílo

- Vladimír Soukup – Petr David: *Dějiny zámků v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* (Euromedia Group, k. s. – Knižní klub)

Cena poroty za biografický slovník

(komplet tří HUDEBNĚ-LITERÁRNÍCH SLOVNÍKŮ z Nakladatelství Masarykovy univerzity, Brno, 2011–2013)

- Vladimír Spousta: *Hudebně-literární slovník. Hudební díla inspirovaná slovesným uměním I. Světoví skladatelé / II. Čeští skladatelé / III. Skladatelé 20. století*

Cena poroty za elektronický slovník

- Kol. autorů: *Český slovník pojmů kybernetické bezpečnosti* (AFCEA – Kybernetická bezpečnost)

Čestná uznání

- Mária Košková: *Bulharsko-slovenský slovník II.* – (Slavistický ústav Jána Stanislava SAV / Slovenský komitét slavistov, Bratislava)
- Lubomír Novák: *Jaghnóbsko-český slovník* (Filozofická fakulta UK, Praha)
- Soňa Hudecová-Podhorná: *Kuriatko v kastrúľku, česko-slovenský a slovensko-český (občas aj výkladový) slovník gastronómie* (Kontakt, Bratislava)

Magnesia Litera 2014

Soutěž o knižní ceny Magnesia Litera byla založena v roce 2002 občanským sdružením Litera, do 13. ročníku bylo přihlášeno téměř 350 titulů od 117 subjektů (nakladatelé, autoři, muzea a galerie, univerzity, školy, knihovny i obecní úřady). Cílem soutěže je pomoci kvalitním původním i překladovým knihám k větší prodejnosti a zájemcům o literaturu k lepší orientaci na nepřehledném knižním trhu.

Kniha roku 2014

- Jiří Padevět: *Průvodce protektorátní Prahou* (Academia)

Litera za prózu

- Emil Hakl: *Skutečná událost* (Argo)

Litera za poezii

- Kateřina Rudčenkova: *Chůze po dunách* (Fra)

Litera za knihu pro děti a mládež

- Ondřej Buddeus – David Böhm: *Hlava v hlavě* (Labyrint)

Litera za literaturu faktu

- Jiří Padevět: *Průvodce protektorátní Prahou* (Academia)

Litera za nakladatelský čin

- *Velké dějiny země Koruny české* (Paseka)

Litera za překladovou knihu

- Péter Esterázy: *Harmonia caelestis*; z maďarštiny přeložil Robert Svoboda (Academia)

DILIA Litera pro objev roku

- Jan Trachta: *Tichý dech* (Paseka)

Cena čtenářů

- Zdeněk Svěrák: *Po strništi bos* (Fragment) (Více informací lze najít na www.magnesia-litera.cz)

Nejkrásnější české knihy roku 2013

Organizátory této soutěže jsou Ministerstvo kultury ČR a Památník národního písemnictví. Do letošního 49. ročníku bylo přihlášeno 250 titulů, z toho 48 prací od studentů výtvarných a polygrafických škol. Knihy, které se umístily na prvních místech v některé ze šesti kategorií, získaly finanční odměnu ve výši 50 000 Kč.

Vědecká a odborná literatura

1. Pavel Korous (ed.): *Vetřelci a volavky* (Arbor vitae)
- Petr Bosák – Robert Jansa: *Proto* (Quick Brown Fox Jumps over the Lazy Dog)
- Jan Horčík: *Metrovagonmash* (BiggBoss Praha)

Krásná literatura

1. Hanuš Hachenburg: *Hned vedle bílá barva mráčků* (Baobab)
- Džian Baban – Vojtěch Mašek: *Hovory z rezidence Schlechtfreund* (Lipník)
- Martin Kubát: *Čistka* (Fra)

Literatura pro děti a mládež

1. David Böhm, Ondřej Buddeus: *Hlava v hlavě* (Labyrint)
- Kol. autorů: *12 malých hororů* (Baobab)
- Chruďoš Valoušek: *Chruďošův zvěřinec* (Baobab & GplusG)

Učebnice, didaktické pomůcky v tištěné podobě

1. Denisa Šedivá: *My a jóga aneb klidná cesta k mateřství* (Vyd. Denisa Šedivá)
- Kol. autorů: *FFFF Kupka* (Národní galerie)
- Vladimír Novák (ed.): *Divadelní tvorba ve specifických skupinách* (Nakladatelství AMU)

Knihy o výtvarném umění, obrazové a fotografické publikace

1. Martina Overstreet, Michal Nanoru: *Prkýnka na maso jsme uřízli* (Yinachi Praha)
- Aleš Kisil: *Eva Fuka* (Leica Gallery Praha)
- Marie Klimešová – Jan Rous: *Jiří Balcar* (Arbor vitae)

Katalogy

1. Milan Guštar, Miloš Vojtěchovský (ed.): *Guštar* (DOX Praha)
- Petr Nikl, Radek Wohlmuth, Jiří Příbáň: *Hra o čas* (Arbor vitae)
- Karel Malich, Tomáš Vlček, Petr Volf: *Malich – Průvodce výstavou* (Galerie Zdeněk Sklenář)

Studentské práce – Cena Arna Šaňky

(uděluje Památník národního písemnictví)

- Pavel Coufalík: *Zlín* (Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně)

Cena TypoDesignClubu

- Petr Bosák, Robert Jansa za vysokou úroveň prací zaslaných do soutěže.

Cena Sdružení českých umělců grafiků HOLLAR

- Alžběta Zemanová za ilustrace knihy *Sáva* (Napoli)

Cena Vojtěcha Preissiga

(uděluje Spolek českých bibliofilů)

- Nakladatelství Ve Stráni – Ateliér Krupka za knihu Ambrose Bierce: *Moxonův pán*

Cena Svazu polygrafických podnikatelů

1. Tiskárna Libertas, a. s., za titul – Jiří Všečeka: *Praha světlem tvořená* (Jiří Všečeka)
2. Tiskárna T. A. Print, s. r. o, Praha za titul – Andrea Rousová: *Petr Brandl – mistr barokní malby* (Národní galerie v Praze)
3. Tiskárna Helbich, a. s., za titul – Vojta Sláma: *Colorjoy* (Artishock Praha)

Cena tvůrci do 30 let

(uděluje Památník národního písemnictví a Uměleckoprůmyslové museum v Praze)

- Ondřej Brom: *X/Ten/Deset* (DiPublisher)

(Kompletní informace k oceněným knihám najdete na www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz)

Z podkladů sestavila **OLGA VAŠKOVÁ**

LITERÁRNÍ VÝROČÍ

Před 210 lety, 1. 7. 1804, se narodila **George Sandová** (†1876), francouzská spisovatelka poněkud skandálního soukromého (vztahy s Mussetem, Lisztem a Chopinem) a společenského života (mužský styl oblékání, kouření dýmky), autorka románů *Valentina*, *Lélie* či *Consuelo*. George Sand je mužský pseudonym, který autorka používala.

Před 210 lety, 4. 7. 1804, se narodil **Nathaniel Hawthorne** (†1864), jeden z největších amerických spisovatelů 19. století, autor románů *Šarlatové písmeno*, *Dům se sedmi štíty* či *Mramorový faun*; česky vyšel také výbor novel a povídek *Mateřské znaménko*.

Před 130 lety, 7. 7. 1884, se narodil německý spisovatel **Lion Feuchtwanger** (†1958), autor úspěšných historických románů *Ošklivá vévodkyně*, *Žid Süss*, *Lišky na vinici*, *Nepravý Nero*, *Židovka z Toleida* či *Josephus Flavius*.

Před 180 lety, 9. 7. 1834, se narodil **Jan Neruda** (†1891), český básník, prozaik, novinář a fejetonista, člen skupiny májovců. Pocházel z pražské Malé Strany, neúspěšně studoval práva a nedokončil studia filozofie. Prošel několika úřednickými zaměstnáními a pak působil jako novinář v *Národních listech*, později v časopisech *Obrazy domova* a *Čas*. Přispíval také do časopisu *Květy* a spolu s Vítězslavem Hálkem vydával časopis *Lumír*. Podnikl několik cest (do Německa, Francie, Maďarska, Itálie, Řecka a Egypta) a vedl si o cestách záznamy – zajímavá svědectví o životě té doby. Nikdy se neoženil; jeho velkou láskou byla mj. spisovatelka Karolina Světlá, provdaná za prof. Petra Mužáka; když na veřejnost pronikly zprávy o vztahu Nerudy a Světlé, musel Neruda Mužákovi vydat všechny dopisy, které od Světlé dostal, a Světlá zase musela manželovi slíbit, že se s Nerudou již nikdy neseťká. Jako novinář byl Neruda oblíbený, byl zakladatelem českého fejetonu. Jako básník a prozaik patří k nejvýznamnějším českým spisovatelům. Jeho básnické dílo je plné skepse a pesimismu, až nihilismu (básnické sbírky *Hřbitovní kvítí*, *Písně kosmické*, *Balady a romance*, *Prosté motivy* a *Zpěvy páteční*). Z prozaických děl jsou nejznámější *Povídky malostranské*; dále napsal knihy *Arabesky*, *Různí lidé*, *Pražské obrázky*, *Pařížské obrázky* (později *Menší cesty*) a román *Trhani*. Je také autorem několika nezdařených a neúspěšných diva-

delních her a komedií. Fejetony a novinařina byly sebrány do několika knih (např. *Obrazy z ciziny*, *Obrazy ze života*, *Rodinná kronika* aj.).

Před 110 lety, 12. 7. 1904, se narodil chilský básník **Pablo Neruda** (†1973), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1971), který si svůj pseudonym zvolil podle Jana Nerudy. Patří k nejvýznamnějším básníkům 20. století. Psal milostné básně, často s erotickým nádechem, surrealistické básně, historické eposy i politické manifesty. Česky vyšly sbírky a výběry *Ať procitne dřevorubec*, *Dvacet básní o lásce a jedna píseň ze zoufalství*, *Kapitánovy verše*, *Semena bouře*, *Sídlo na zemi*, *Sto sonetů o lásce*, *Veliký zpěv* aj. a paměti *Vyznávám se, že jsem žil*.

Před 120 lety, 13. 7. 1894, se narodil ruský spisovatel a dramatik **Isaak Babel** (†1940; zastřelen po zmanipulovaném procesu za stalinského teroru), autor slavné sbírky povídek *Rudá jízda*.

Před 80 lety, 13. 7. 1934, se narodil anglický pišící nigerijský prozaik, dramatik a básník **Wole Soyinka**, jako první Afričan získal Nobelovu cenu za literaturu (1986); česky vyšlo několik divadelních her a autobiografický román *Aké: Léta dětství*.

Před 110 lety, 15. 7. 1904, zemřel ruský prozaik a dramatik **Anton Pavlovič Čechov** (*1860), autor mnoha povídek (např. *Dáma s psíčkem*, *Pavilon č. 6*) a proslulých her *Ivanov*, *Racek*, *Strýček Váňa*, *Tři sestry* a *Višňový sad*, které patří k základnímu a stále hranému divadelnímu repertoáru po celém světě.

Před 120 lety, 26. 7. 1894, se narodil anglický spisovatel **Aldous Huxley** (†1963), autor románů *Kontrapunkt* či *Konec civilizace*.

Před 190 lety, 27. 7. 1824, se narodil **Alexandre Dumas ml.** (†1895), francouzský spisovatel, syn Alexandra Dumase st., autor dobového bestselleru a divadelního hitu *Dáma s kaméliemi* (román a jeho dramatisace), podle něj složil Giuseppe Verdi slavnou operu *La traviata*.

Před 230 lety, 31. 7. 1784, zemřel **Denis Diderot** (*1713), francouzský filozof a spisovatel, spoluautor *Encyklopedie*, autor románů *Jeptiška*, *Rameauův synovec* a *Jakub fatalista a jeho pán* (zdratizoval Milan Kundera pod názvem *Jakub a jeho pán*).

Hledání informací včera a dnes: Research Data Management

Když jsem před padesáti lety dělala knihovnické zkoušky, jeden ze základních předmětů se nazýval Assistance to Readers (pomoc čtenářům). Musela jsem znát hlavní tištěné encyklopedie, bibliografie a podobné příručky k vyhledávání informací. Z názvu předmětu vyplývalo, že hledané informace byly určeny návštěvníkům knihoven. Knihovníci mívali na tuto službu monopol.

Dnes se vyhledávání informací rozšířilo nejenom technickými prostředky, ale také tím, že není výlučně v rukou knihovníků, což některým z nich dělá starosti, neboť mají obavy, aby knihovnická profese nebyla oslabena. Uživatelem služeb, které nový obor nazvaný research data management nabízí, nemusí být jen čtenář veřejné knihovny, ale třeba badatel, pro něhož je knihovna jenom jedním z informačních zdrojů.

Knihovnická asociace CILIP podává novému směru přátelskou ruku: Ve svém nakladatelství vydala knihu o nových metodách práce s informacemi, které nejsou omezeny na knihovny (Pryor, G. et al. *Delivering Research Data Management Services Fundamentals of good practice*. Facet, 2013, ISBN 978-1-85604-933-7). Stejný autor napsal už dříve příručku s tímto námětem (Pryor, G. ed. *Managing Research Data*. Ariadne, 2012, ISBN 978-1-85604-756-2).

CILIP zároveň organizuje pro své členy kurz *Research Data Management briefing* pojednávající o činnosti v tomto novém oboru. Zájem o něj je hlavně na univerzitách.

Otázka je, kdo by měl informace zpracovávat: oddělení informačních technologií, badatelská pracoviště nebo knihovny? Jestliže tuto funkci dostane knihovna, knihovníci si budou muset rozšířit pole své práce a své znalosti. Vedle věcných informací budou uživatelé mít zájem o výzkumné granty, autorské právo a metody uchovávání badatelských údajů.

Webová stránka University of Southampton je dobrým příkladem toho, jak se univerzity staví k tomuto problému (<http://library.soton.ac.uk/researchdata>).

Posledních několik desetiletí existují také nezávislé vyhledávači informací. Někteří z nich jsou členy mezinárodní Asociace nezávislých informačních profesionálů (Association of Independent Information Professional – AIIP; <http://aiip.org>). Tito profesionálové mají různé kvalifikace: od knihovnictví, informatiky a archivářství až po informační technologie a management informací.

Na nejvyšší úrovni vykonávají tito lidé úkoly podobné research data managementu a pomáhají uživatelům plánovat práci s informacemi. Na nižší úrovni vyhledávají věcné informace, podobně jako kdysi knihovníci čtenářům. Pro knihovníky, kteří přijdou o místo nebo pro knihovnice na mateřské, je to jeden ze způsobů, jak si přivydělat. Sama jsem tuto práci několik let dělala, ačkoliv příjem nebyl velký. Zájemci o ni nepřicházeli dost často a někteří špatně platili. Měla jsem tu práci ráda, zákazníci mi připomínali čtenáře z mých raných let.

Můj první silný zážitek, když jsem se před půl stoletím učila informace vyhledávat, bylo hledání odpovědi na otázku, kde je Cromwellova hlava. Dalo mi to hodně práce a nakonec jsem odpověď našla v časopise *Notes and Queries*. Hlava byla vydražena (po popravě byla vystavena na mostě). V tomto časopise si knihovníci mého mládí rádi listovali, byl založený v roce 1849 a dodnes existuje. Pokud byste měli zájem, můžete se na něj podívat na <http://nq.oxfordjournals.org/>.

Naše dlouholetá spolupracovnice se kromě knihovnické problematiky zabývá i mapováním „českých stop“ v anglickém kulturním prostředí. V nedávných dnech vyšla její kniha, na níž rádi upozorňujeme:

Sims, Sylva. *Traces in the Sand: the Story of Anthony Kammel in 18th Century Britain*. The Dvorak Society for Czech and Slovak Music (Occasional Publications No. 7) ISBN 978-0-9562608-0-2.

V knize se věnuje životu a dílu významného českého houslisty a hudebního skladatele 18. století **Antónína Kammela**, který pochází ze středočeské obce Běleč a největších uměleckých úspěchů dosáhl právě v Londýně.

Redakce

Sekce knihoven pro děti a mládež IFLA připravila návrh kompetencí pro pracovníky dětských oddělení. Americké knihovny věnují vzdělávání svých pracovníků velkou pozornost a nároky kladené na tyto knihovníky jsou vysoké. Děti a mládež v Americe jsou zvyklé na kvalitní servis ve službách a každá knihovna má jiný sociální, ekonomický a kulturní rámeček. Popisem vlastností „dětského knihovníka“ se zabýval již v roce 1905 Frances Jenkins Olcott z Carnegieho knihovny v Pittsburgu, podle něj by „*dětským knihovníkem měla být žena s respektem k dítěti, příjemná osobnost milující čtení, přizpůsobivá a se silným smyslem pro humor*“. Stejně vlastnosti bychom jistě uvítali i dnes, avšak s tím rozdílem, že dětským knihovníkem může být i muž. Úspěšní dětské knihovnice mají pozitivní zkušenosti z knihoven ze svého mládí a věří, že jejich práce s dětmi bude radostná. Průzkum *School Library Journal* prokázal, že většina z nich je se svou prací spokojena. Jako negativní faktory uváděli nedostatečné financování knihovny, nízký plat a zvýšenou zátěž, ale 93 % tazáných by tuto profesi doporučilo. IFLA vydala Pokyny pro knihovnické služby dětem a mládeži, ale jedná se pouze o doporučení, protože jednotlivé státy v Americe mají různý přístup ke vzdělávání knihovníků. Vytvořila také online vzdělávací moduly, které jsou k dispozici na jejich webových stránkách a lze je přeložit do dalších jazyků.

(*IFLA Journal – Volume 40, Number 1/ March 2014, s. 24–29*)

Jako nikdy předtím se v současnosti knihovny a další veřejné instituce v Norsku zaměřují na spolupráci s dobrovolníky. Dobrovolnictví je totiž mnohem více než jen neplacená práce. Rozsah dobrovolnických činností je v Norsku velmi rozmanitý a funguje zde více než 80 000 dobrovolnických skupin a sdružení! Lidé se v nich setkávají, aby se zapojili do aktivit, které je zajímají, nebo bojovali za společnou věc, jako jsou lidská práva, zmírnění chudoby a ochrana životního prostředí. Podle norského statistického úřadu dobrovolnický sektor generuje finanční hodnotu asi 12,5 mld. EUR ročně! Ukázkovým příkladem práce s dobrovolníky v knihovnách je projekt *Knihy pro každého*, který nabízí dobrovolní-

kům možnost číst nahlas lidem, kteří toho například z důvodu zrakového postižení nejsou schopni. Mnoho dobrovolníků jsou bývalí učitelé či knihovníci, kteří navíc přinášejí své dlouholeté zkušenosti s literaturou. Knihovny, které chtějí spolupracovat s neziskovými organizacemi, musejí začít vzájemným poznáváním postavení a role v místní komunitě. Klíčem k úspěchu je zajistit, aby vzájemná spolupráce pomohla oběma stranám řešit vlastní problémy nebo naplnit svá přání a cíle. Mezi zajímavé dobrovolnické skupiny patří přibližně 1000 organizací různých imigrantů, které mají vytvořeny jedinečné sítě a jejich dovednosti jsou zajímavé pro partnerskou spolupráci i v knihovnách.

(*Scandinavian Public Library Quarterly – Vol. 47, No. 1/2014, s. 23–25*)

Letos v březnu skončila v Zemské knihovně v Drážďanech (SLUB) výstava s názvem ORIGINAL UND DIGITAL – Poklady SLUB a umění jejich reprodukce. Výstava probíhala ve zdejšímu Muzeu knihy a návštěvníkům odkrývala možnosti restaurování, tvorby kopií a digitalizace vzácných originálů drážďanské knihovny. Mnoho dokumentů bylo poničeno za druhé světové války a dnešní technické možnosti umožňují uchování a ochranu originálů, které jsou ovšem díky digitalizaci zpřístupněny celému světu. Nové techniky kopírování uměleckých děl však vyvolávají velké obavy před zneužitím. V roce 2011 byl odsouzen gang Helene a Wolfganga Beltracchi, kteří prodávali kopie slavných uměleckých fotografií, uvedli na umělecké trhy stovky padělků a obohatili se o téměř 16 mil. EUR. Bývalý ředitel Centra Pompidou v Paříži Werner Spies tato díla za tučnou provizi certifikoval a za prodej padělků kreseb Galileia či Hitlerových deníků byl odsouzen. Digitalizace a globalizace mění nejen trh s uměním, ale silně se dotýká i činnosti knihoven. Začíná se pomalu naplňovat starověký sen o globální univerzální knihovně? Globalizace a demokratizace informací spolu s technologickým pokrokem pomáhá překlenout instituce a hranice jednotlivých států, ale jak knihovníci vědí, auru originálního díla nelze ničím nahradit.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen – Jahrgang 7, Ausgabe Nr. 1/2014, s. 16–19*)

Úplný přehled novinek najdete na adrese
http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

Adresář muzeí a galerií v České republice pro období 2013–2014. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2013. 239 s.

ISBN 978-80-86611-58-7 Tde 39.757

Biblioteki za rubežom 2013/2 : otkrytyj dostup : sbornik. [Knihovny v zahraničí 2013/2. Volný přístup. Sborník.] Moskva: Centr knigi Rudomino, 2013. 151 s. : grafy, tabulky.

ISBN 978-5-905626-84-5 Kfe 39.762

BROŽOVSKÁ ONDERKOVÁ, Jana. Knihovnictví na Bílovecku od roku 1945. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2012. 78 s.

ISBN 978-80-7248-809-4 Kda 9.620/B

PILAŘ, Jindřich. Věková diskriminace (ageismu), age management a spolupráce různých věkových skupin v knihovnách. [Rešerše.] Praha: Národní knihovna ČR, 2013. 1 CD-ROM, 44 záznamy.

Kr 2/2013

Architektura knihoven

Blickwinkel Bibliothek 2014. [Perspektiva knihoven 2014.] Berlin: BibSpider, 2013. 1 kalendář (14 l.) : barev. il.

ISBN 978-3-936960-76-1 Aaaa 39.711

CAMPBELL, James W. P. The library : a world history / photographs by Will Pryce. [Knihovna : světové dějiny.] London: Thames & Hudson, 2013. 320 s. : il., plány, faksim.

ISBN 978-0-500-34288-6 Aa E 65162

PILAŘ, Jindřich. Nové a rekonstruované budovy českých knihoven v období od roku 2000. [Rešerše.] Praha: Národní knihovna ČR, 2013. 1 CD-ROM, 286 záznamů.

Aac 1/2013

Organizace knihovních fondů

SHEEHAN, Kate. The eBook revolution : a primer for librarians on the front lines. [Revoluce elektronických knih. Základ pro knihovníky v předních liniích.] Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2013. 146 s. : grafy.

ISBN 978-1-61069-183-3 Oaagb 39.696

TEPER, Jennifer Hain, Eric ALSTROM, eds. Planning and constructing book and paper conservation laboratories : a guidebook. [Plánování a budování laboratoří pro konzervaci knihy a papíru. Příručka.] Chicago: American Library Association, 2012. 230 s. : il.

ISBN 978-0-8389-8601-1 Olb 39.729

Sítě knihoven

KOVAL, Ljudmila Michajlovna. Na blagoje prosvěščenije : iz istorii Rossijskoj gosudarstvennoj biblioteki. [Pro dobro osvěty. Z dějin Ruské státní knihovny.] Moskva: Paškov dom, 2012. 497 s. : il., portréty.

ISBN 978-5-7510-0546-7 Taa T 229894

Boris Yeltsin Presidential Library : annual report 2012. [Prezidentská knihovna Borise Jelcina. Výroční zpráva 2012.] Saint Petersburg: Boris Yeltsin Presidential Library, 2013. 95 s. : il.

ISBN 978-5-905273-26-1 Tp 9.564/B

Služby knihoven

GAMBLE, Nikki. Exploring children's literature : reading with pleasure and purpose. 3rd ed. [Za poznáním dětské literatury. Radostné a účelné čtení.] Los Angeles: Sage, 2013. xiii, 271 s. : il.

ISBN 978-1-4462-6859-9 Sch E 65194

JACOBS, Alan. The pleasures of reading in an age of distraction. [Potěšení z četby v neklidné době.] Oxford: Oxford University Press, 2011. 162 s.

ISBN 978-0-19-974749-8 Sft 230765

TRÁVNÍČEK, Jiří, ed. Knihy a jejich lidé : čtenářské životopisy. Brno: Host, 2013. 534 s. : portréty.

ISBN 978-80-7294-967-0 Sf 39.759

KNIHOVĚDA

JOHNS, Adrian. Pirátství : boje o duševní vlastnictví od Gutenberga po Gatese / z anglického originálu přeložili Lucie Chlumská a Ondřej Hanus. Brno: Host, 2013. 633 s. : il.

ISBN 978-80-7294-711-9 Xd 39.763

Knih 2012 : zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry / zostavila a redigovala Miroslava Domová. Martin: Slovenská národná knižnica, 2012. 408 s. Ed. Teória a výskum. Vedecké zborníky.

ISBN 978-80-89301-96-6 X 39.737

PARTRIDGE, Stephen, Erik KWAKKEL, eds. Author, reader, book : medieval authorship in theory and practice. [Autor, čtenář, kniha. Středověké autorství v teorii a praxi.] Toronto: University of Toronto Press, 2012. vi, 305 s. : il.

ISBN 978-0-8020-9934-1 Kdb T 228670

PAVLÍČEK, Tomáš, Petr PÍŠA, Michael WÖGERBAUER, eds. Nebezpečná literatura? : antologie z myšlení o literární cenzuře. Brno: Host, 2012. 552 s. Ed. Teoretická knihovna, 31.

ISBN 978-80-7294-859-8 Xe 39.565

Z POKLADŮ KNIHOVNY ČESKÉHO ROZHLASU

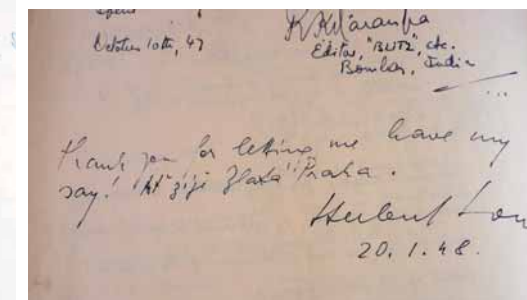
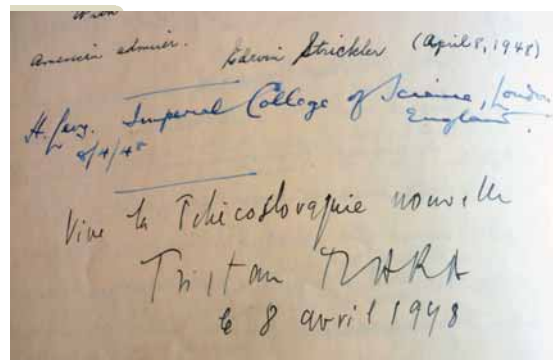
↑↓ Titulní strany rozhlasových periodik

↑ Kniha návštěv krátkovlnného vysílání Československého rozhlasu

Podpisy Jeana Effela, Tristana Tzary a herce Herberta Loma

Tramvaj čtenářů získala první místo v mezinárodní marketingové soutěži IFLA – International Marketing Award

Vnitřní výzdobu tramvaje doplňují například tipy na e-knihy ke stažení s QR kódy

Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Sylva Fischerová
ANĎEL NA OKNĚ

E-kniha ke stažení www.kjm.cz

Z akce 25 let partnerství Brno – Stuttgart

